

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ МІСЬКОГО
ГОСПОДАРСТВА

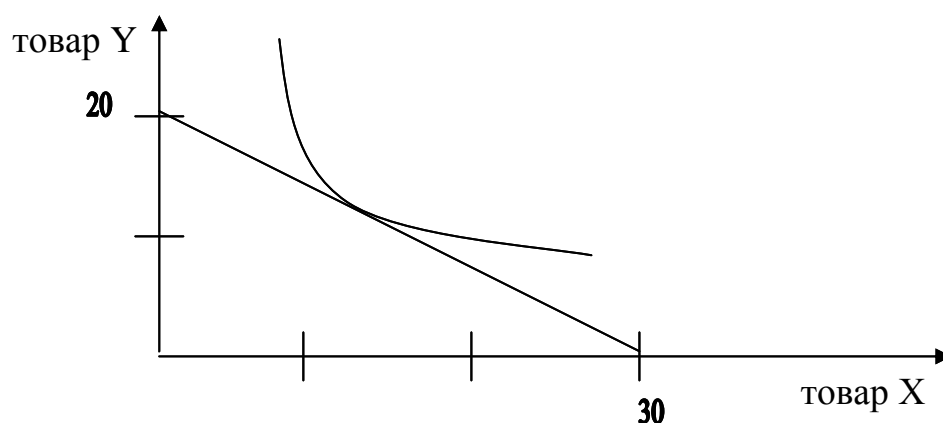
С.Б. ТИМОФІЄВА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до організації самостійної роботи, практичних занять
та виконання контрольних робіт з дисципліни

МІКРОЕКОНОМІКА

(для студентів 2 курсу денної і 3 курсу заочної форм навчання напрямів
підготовки 6.030504 “Економіка підприємства” і 6.030509 “Облік і аудит”)

Харків – ХНАМГ – 2009

Методичні вказівки до організації самостійної роботи, практичних занять та виконання контрольних робіт з дисципліни Мікроекономіка (для студентів 2 курсу денної і 3 курсу заочної форм навчання напрямів підготовки 6.030504 “Економіка підприємства” і 6.030509 “Облік і аудит”) / Укл.: Тимофієва С.Б. Харків: ХНАМГ, 2009 – С.111.

Укладач : С.Б. Тимофієва

Рецензент: канд. екон. наук І.А. Островський

Рекомендовано кафедрою економічної теорії,
протокол №5 від 2.02.09.

© С.Б. Тимофієва, 2009
Харківська національна академія
міського господарства, 2009

ЗМІСТ

Стор.

Вступ.....	4
I. Плани практичних занять за змістовими модулями й навчальними елементами.....	6
II. Типові задачі та їх розв’язання	27
III. Тестові завдання для самостійної роботи.....	39
IV. Порядок і критерії оцінювання тестового контролю знань, навичок та вмінь студентів.....	63
V. Задачі для самостійної роботи за змістовими модулями.....	67
VI. Завдання контрольних робіт за варіантами для студентів заочної форми навчання і методичні рекомендації до їх виконання.....	76
VII. Глосарій (Опорні поняття та категорії за змістовими модулями).....	101

Вступ

Мікроекономіка належить до дисциплін, які покликані забезпечити фундаментальну економічну підготовку бакалаврів галузі знань – 0305 «Економіка та підприємництво», напрямів підготовки 6.030504 “Економіка підприємства” і 6.030509 “Облік і аудит”.

Завдання дисципліни „Мікроекономіка” - надання знань про базові положення мікроекономічної теорії; прищеплення навичок використання інструментарію мікроекономічного аналізу; підготовка до вивчення прикладних дисциплін, що базуються на мікроекономічній теорії.

Метою даного видання є допомога студентам у вивченні теоретичних аспектів змістових модулів, виконанні тестових завдань, розв’язанні задач і ситуацій. Виконуючи практичну частину змістових модулів, яка передбачає вирішення задач і виконання тестових завдань з відповідними (логічними, аналітичними, графічними) поясненнями, студент отримає певні навички практичного використання набутих теоретичних знань.

Матеріали методичних вказівок скомпоновані відповідно до ОПП (Освітньо-професійна програма) і ОКХ (освітньо-кваліфікаційна характеристика) напрямів підготовки бакалаврів галузі знань – 0305 «Економіка та підприємництво».

У першому розділі методичних вказівок представлені плани практичних занять за змістовими модулями й навчальними елементами, які включають теоретичну і практичну частини, питання для самопідготовки.

У другому розділі представлені типові задачі та їх розв’язання.

У третьому розділі представлені тестові завдання. Відповідно до кожного навчального елемента розроблено декілька тестових завдань, форма яких адекватна групі навчальних елементів на потрібному рівні його сформованості. На кожний навчальний елемент складено декілька тестових

завдань різної форми з урахуванням того, що частина тестових завдань в процесі апробації на різних контингентах суб'єктів навчання під час розроблення критеріально-орієнтованих тестів, тобто визначення певних критеріїв тесту (складності, валідності, диференціюючи здатності тощо) до вимог, що встановлюються стандартами якості тесту.

У четвертому розділі представлено порядок і критерії оцінювання тестового контролю знань, навичок та вмінь студентів.

У п'ятому розділі представлені задачі для самостійного опрацювання студентами за змістовими модулями.

У шостому розділі представлені завдання контрольних робіт для студентів заочної за варіантами і методичні поради до їх виконання.

Методичні вказівки включають також глосарій.

Наведений у методичних вказівках комплекс тестових завдань, задач, ситуацій сприяє більш глибокому засвоєнню навчального матеріалу; передбачає можливість студентам самостійно опрацьовувати навчальний матеріал, самостійно оцінювати свій рівень знань; сприяє удосконаленню проведення практичних занять, розширюючи можливості урізноманітнення, активізації роботи студентів, а викладачам дає можливість більш об'єктивно оцінювати знання, вміння, навички студентів.

І. Плани семінарських занять за змістовими модулями та навчальними елементами

Загальні зауваження

Семінарські і практичні заняття з мікроекономіки проводяться для студентів усіх форм навчання. Мета їх - є поточна перевірка рівня засвоєння студентами навчального матеріалу з окремих тем дисципліни, які винесені на семінари. Крім цього на семінарських і практичних заняттях передбачається проведення комплексно-модульного контролю, тобто перевірка рівня засвоєння навчального матеріалу кількох тем курсу.

На семінарські заняття виносяться найважливіші й найскладніші питання дисципліни. При підготовці до семінарських занять потрібно передусім прочитати конспект лекцій з відповідної теми, вивчити понятійний апарат і осягнути логіку навчального матеріалу. Далі доцільно звернутися до вивчення рекомендованої літератури відповідно до певної теми. У зв'язку з цим доцільно віддати перевагу базовим підручникам:

Базилевич В.Д. Мікроекономіка: Підручник. К.: Знання, 2007. – 677 с.

Задоя А.О. Мікроекономіка. Курс лекцій та вправи.-К.: Знання, 2001. – 211 с.

Нуреев Р. Микроэкономика. Курс лекций. - М.: Норма-Инфра, 2005. – 560 с.

Сборник задач по микроэкономике к «Курсу микроэкономики» / Гл. ред. д-р.эк. н., проф, Р.М. Нуреев. – М.: Норма, 2004. – С. 432.

Селищев А.С. Практикум по микроэкономике. – СПб.: Питер, 2006. – 208 с. та виданням кафедри “Економічної теорії” ХНАМГ:

Тимофієва С.Б., Шекшуєв О.А. Мікроекономіка. Тексти лекцій та завдання до основних тем курсу (для студентів усіх форм навчання економічних спеціальностей). – Х.: ХНАМГ, 2004.

Тимофієва С.Б., Стадник Г.В. Тестовий контроль знань, умінь і навичок з модуля „Мікроекономіка”. Тестові завдання за змістовими модулями (для студентів усіх форм навчання напрямів підготовки „Облік і аудит” та „Економіка підприємства”. Х.: ХНАМГ, 2007.

Тимофієва С.Б., Штефан С.І. Методичні рекомендації до виконання контрольної роботи з курсу „Мікроекономіка” (для студентів 3 курсу заочної форми навчання). – Х.:ХДАМГ, 2003.

Тимофієва С.Б. Плани семінарських і практичних занять з курсу „Мікроекономіка”(для студентів 2 курсу денної та 3 курсу заочної форм навчання напрямів „Облік і аудит”, „Економіка підприємства”. – Х.:ХДАМГ, 2003.

ЗМ 1. Теорія поведінки споживача

Тема 1.1. Предмет і метод мікроекономіки

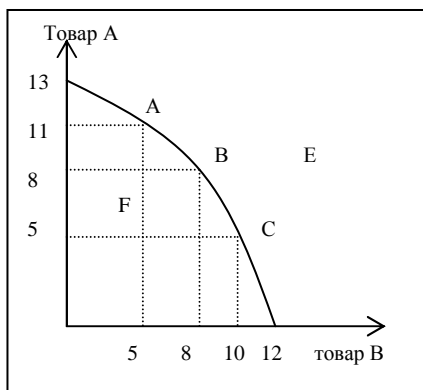
Зміст теоретичної частини заняття

1. Предмет і функції мікроекономіки.
2. Проблема обмеженості економічних ресурсів, КВМ, її сутність і побудова.
3. Методологічні засади й принципи мікроекономіки.

Запитання для обговорення

1. Історія розвитку мікроекономіки.
2. Що вивчає мікроекономіка?
3. Основні функції економіки як складової частини економічної теорії.
4. Методологічні посилання мікроекономіки.
5. Обмеженість економічних ресурсів. Принцип обмеженості. Крива виробничих можливостей (КВМ).
6. Використання граничних величин у мікроекономічному аналізі.
7. Гіпотеза про раціональну поведінку людей, її використання в мікроекономічному аналізі.
8. Моделювання як метод мікроекономічного аналізу. Види моделей.
9. Фундаментальні економічні питання. Способи їх вирішення.

Практична частина

Задача 1. Крива виробничих можливостей (КВМ) характеризує максимально можливі обсяги виробництва товарів А і В при повному використанні економічних ресурсів. Якими будуть витрати втрачених можливостей при виробництві 11 одиниць товару А і 5 одиниць товару В. Що можна сказати про КВМ й про виробництво, що відповідає точкам Е, F?

Задача 2. Використання припущень в економічній теорії:

- а) змінює внутрішню логіку теорії чи моделі;
- б) полегшує вирішення проблеми;
- в) робить модель більш реалістичною;
- г) збільшує кількість питань, що мають бути включені в аналіз.

Задача 3. Що з переліченого вивчає мікроекономіка?

- а) виробництво у масштабах усієї економіки;
- б) чисельність зайнятих в економіці;
- в) загальний рівень цін;
- г) виробництво цукру й динаміки його ціни.

Тема 1.2. Теорія граничної корисності й поведінка споживача

Зміст теоретичної частини заняття

1. Суверенітет споживача, свобода його вибору.
2. Загальна й гранична корисність. Функція корисності.
3. Припущення в теорії споживання.
4. Поняття рівноваги споживача.
5. Закони Госсена, їх роль в теорії споживання.
6. Кількісна (кардиналістська) теорія корисності.

Запитання для обговорення

1. Що таке суверенітет споживача? Які йому необхідні умови?
2. Свобода вибору споживача. Мотиви й форми її обмеження.
3. Чому споживач купує певні товари й у певній кількості?
4. У чому полягає гіпотеза про раціональну поведінку споживача?
5. Визначити поняття “загальна корисність”, “гранична корисність”. Чи можна виміряти корисність?
6. Що є критерієм раціональної поведінки споживача?
7. У чому полягає сутність закону спадної граничної корисності?
8. Сформулюйте й поясніть перший закон Госсена?
9. Сформулюйте й поясніть другий закон Госсена?
10. Функція корисності, її властивості.
11. Кількісний (кардиналістський) підхід до визначення рівноваги споживача.

Практична частина заняття

Задача 1. Припустимо, що споживач має фіксований дохід 28 грн. Він купує два товари (товар А та В), ціни яких відповідно $P_A = 2$ грн., $P_B = 4$ грн. Визначити рівноважний набір товарів А й В, використовуючи дані про граничну корисність товарів, які наведені у таблиці.

Одиниць товару А	1	2	3	4	5	6	7
MU_A (ютілей)	10	8	7	6	5	4	3
Одиниць товару В	1	2	3	4	5	6	7
MU_B (ютілей)	28	24	20	16	12	8	4

Задача 2. На основі даних таблиці визначити загальну корисність. Побудувати графіки TU і MU.

Одиниць товару	1	2	3	4	5	6	7
MU (ютілей)	12	10	8	6	2	0	-5

Тема 1.3. Ординалістська теорія поведінки споживача

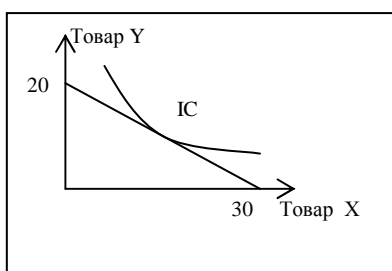
Зміст теоретичної частини заняття

1. Основні припущення ординалістської (порядкової) теорії корисності.
2. Криві байдужості, їх властивості. Карти байдужості та їх роль в ординалістській концепції. Гранична норма заміщення.
3. Бюджетні обмеження. Бюджетна лінія, її рівняння.
4. Визначення рівноваги споживача з ординалістських позицій.

Запитання для обговорення

1. Сформулюйте аксіоми ординалістської теорії поведінки споживача.
2. Що таке криві байдужості, які їх властивості, як їх будують?
3. Крива байдужості відображує певний рівень споживання. Як відобразити більш високий або більш низький рівень споживання?
4. Як визначити нахил кривої байдужості?
5. Гранична норма заміщення, що вона показує?
6. Бюджетна лінія, її рівняння.
7. Яким вимогам відповідає оптимальний споживчий вибір?

Практична частина заняття

Задача 1. На графіку подана одна з кривих байдужості та бюджетна лінія певного споживача. Якщо ціна товару Y дорівнює 12 грн., яким буде дохід споживача? Визначити ціну товару X, нахил бюджетної лінії, її рівняння.

Задача 3. Припустимо, що дані таблиці характеризують криву байдужості споживача. Намалюйте криву байдужості, виходячи з того, що ціни товарів А та В становлять відповідно 1,5 і 1 грн., а споживач має намір витратити 24 грн. Додайте до графіка відповідну бюджетну лінію. В якій комбінації споживач придбає товари А і В?

Одиниць товару А	16	12	8	4
Одиниць товару В	6	8	12	24

Тема 1.4. Аналіз поведінки споживача

Зміст теоретичної частини заняття

1. Зміна оптимального стану споживача в результаті зміни його доходу. Побудова лінії “дохід - споживання”.
2. Зміна вибору споживача в результаті зміни ціни одного з товарів чи кількох товарів. Лінія “ціна - споживання”.
3. Криві Енгеля.
4. Ефект доходу і ефект заміни. “Надлишок” споживача.

Запитання для обговорення

1. Якою є реакція споживача на зміни його доходу? Дайте графічний аналіз цієї ситуації.
2. Як споживач реагує на зміни ціни одного чи кількох товарів? Побудуйте лінію “ціна -споживання”.
3. Проаналізуйте криві Енгеля.
4. Що економісти розуміють під ефектом заміни й ефектом доходу.
5. Наведіть випадки різнонаправленого впливу ефекту заміни та ефекту доходу.
6. Жюль Дюпюї - перший дослідник, який використав категорію “споживчий надлишок”, яка її сутність.
7. Що пояснює сума надлишків споживачів?
8. У чому полягає парадокс Гіффена?

Практична частина заняття

Задача 1. Припустимо, що споживач увесь свій дохід використовує на придбання товарів X і Y. Чи можуть бути обидва товари неповноцінними. Намалюйте карту байдужості й бюджетні лінії для випадку, коли X неповноцінний.

Задача 2. Споживач отримує дохід M_0 у поточному періоді й M_1 – у майбутньому. Покажіть графічно всі доступні споживачеві плани споживання (C_0, C_1) для випадків:

- а) споживач не може ні брати, ні давати гроші в кредит; він може лише зберігати невитрачену частину доходу;
- б) споживач може давати гроші в кредит під процентну ставку r , але не може отримувати займу;
- в) споживач може взяти гроші у кредит під процентну ставку r_0 й дати гроші у кредит під процент r_1 , за умови $r_0 > r_1$;
- г) те саме за умови $r_0 < r_1$.

Задача 3. Споживач отримує кредит у розмірі C терміном на T років під річну процентну ставку r . Сплачувати кредит він повинен шляхом рівних щорічних внесків. Визначити величину щорічного внеску. Виконати розрахунок, якщо $C=10$ тис. гр. од., $r=15\%$, $T=5$ років.

ЗМ 2. Попит і пропозиція, їх взаємодія. Концепція еластичності

Тема 2.1. Попит і пропонування, їх взаємовідносини

Зміст теоретичної частини заняття

1. Попит, його фактори. Закон попиту.
2. Пропозиція. Закон пропозиції (логічне і графічне пояснення).
3. Ринкова рівновага, її сталість та відновлення.

Запитання для обговорення

1. Що таке попит? Сформулюйте закон попиту і поясніть його.
2. Дайте логічне й графічне пояснення впливу цінових та нецінових факторів на попит та його обсяг.
3. Визначте поняття “пропозиція”.
4. Поясніть дію закону пропозиції. Які фактори впливають на зміни в пропозиції й зміни величини пропозиції?
6. У чому полягає проблема сталості ринкової рівноваги?
7. Поясніть вплив на стан рівноваги введення податків, дотацій. Дайте графічне й аналітичне пояснення.

Практична частина заняття

Задача 1. Попит і пропозицію подано у вигляді функцій:

$Q_D = 8 - p$; $Q_S = 2p - 5$, де Q_D - обсяг попиту, Q_S - обсяг пропозиції, p - ціна товару. Визначити рівноважну ціну й рівноважний обсяг продажу.

Припустимо, що на даний товар введено потоварний податок, який сплачує виробник у розмірі 0,82 гр. од. Визначити рівноважну ціну; ціну брутто й нетто; загальну суму податків, частку виробника й споживача в ній.

Задача 2. Попит і пропозиція на ринку певного товару представлені функціонально: $Q_D = 600 - 2p$, $Q_S = 300 + 4p$. Визначити точку рівноваги на ринку. Як зміниться ситуація на ринку, якщо буде встановлена фіксована ціна: а) $p_1 = 10$; б) $p_2 = 60$. Дайте аналітичне й графічне пояснення.

Задача 3. Функція попиту має вигляд: $Q_D = 7 - p$, а функція пропозиції: $Q_S = p - 1$. Визначити рівноважну ціну й обсяг виробництва. Державою встановлено дотацію на виробництво даного товару в розмірі 2 гр. од. на кожен вироблений одиницю товару. Визначити точку рівноваги й загальну суму дотацій.

Тема 2.2. Концепція еластичності

Зміст теоретичної частини

1. Попит, його фактори. Закон попиту. Ринковий попит: поняття, методика визначення.
2. Пропозиція. Закон пропозиції (логічне й графічне пояснення). Ринкова пропозиція: поняття, методика визначення.
3. Ринкова рівновага, її сталість і відновлення
4. Еластичність попиту, її ступені й фактори. Методичні підходи до обчислення коефіцієнта еластичності попиту.
5. Еластичність пропозиції. Методика визначення еластичності пропозиції.

Запитання для самопідготовки

1. Що таке попит? Сформулюйте закон попиту і поясніть його.
2. Дайте логічне й графічне пояснення впливу цінових та нецінових факторів на попит і його обсяг.
3. Визначте поняття “пропозиція”.
4. Поясніть дію закону пропозиції. Які фактори впливають на зміни в пропозиції і зміни величини пропозиції?
5. У чому полягає проблема сталості ринкової рівноваги?
6. Поясніть вплив на стан рівноваги введення податків, дотацій. Дайте графічне й аналітичне пояснення.
7. Еластичність попиту. Фактори й ступені еластичності попиту.
8. Коефіцієнт еластичності попиту за ціною.
9. Еластичність попиту за доходом, її коефіцієнт.
10. Перехресна еластичність попиту, методика її розрахунку і значення.
11. Методика визначення ринкового попиту (аналітично, графічно, таблично).
12. Які фактори впливають на пропозицію та на її величину? Поясніть їх дію логічно й графічно.
13. Еластичність пропозиції: поняття та фактори.
14. Що являє собою ринкова пропозиція? Які способи й методика її визначення?
15. Використання еластичності пропозиції товаровиробниками.

Практична частина заняття

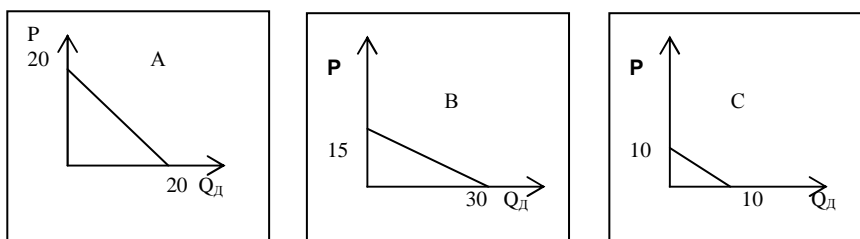
Задача 1. Відомо, що за ціною $P_1=5$ гр. од. Величина попиту дорівнює 7 млн. одиниць товару. Якщо $P_2=10$ гр. од. - $Q_{D2}=4$ млн.; $P_3=15$ гр. од., $Q_{D3}=1$ млн. Визначити коефіцієнт еластичності попиту за ціною на кожному з відрізків кривої попиту, побудувавши її. В якому випадку E_D вище і чому?

Задача 2. Попит певного товару задано у вигляді функції:

$Q_D = -6 + 2p$, де Q_D - величина попиту, p - ціна товару. Визначити коефіцієнт еластичності попиту миттєвий і середній (дуговий), якщо $P_1 = 35$ гр. од., $P_2 = 45$ гр од. Від чого залежить еластичність попиту?

Задача 3. Індивідуальний попит трьох споживачів задано функціонально: $Q_{DA} = 5 - 0.1p$, $Q_{DB} = 4 - 0.1p$, $Q_{DC} = 3 - 0.1p$, де Q_D - обсяг попиту кожного з споживачів, p - ціна товару. Визначити ринковий попит: аналітично, таблично, графічно.

Задача 4. Визначити ринковий попит графічно, таблично, аналітично, якщо індивідуальний попит споживачів А, В і С задано графічно.

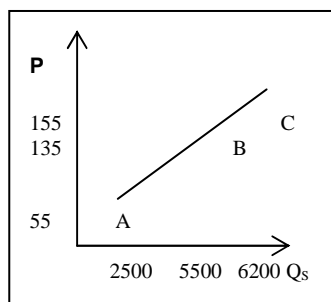
Задача 5. Визначити коефіцієнт еластичності попиту за доходом, зробити висновки про повноцінність товару.

Варіант	Величина попиту, шт.	Доход споживача, гр. од.
1	560	1400
	420	1100
2	75	2800
	45	3200

Задача 6. Визначити ринкову пропозицію (аналітично, таблично й графічно), якщо індивідуальна пропозиція задана аналітично:

$$Q_{SA} = 150 - 10p; Q_{SB} = 140 - 7p; Q_{SC} = 140 - 2p.$$

Задача 7. Визначити коефіцієнт еластичності пропозиції, якщо пропозицію задано функціонально $Q_S = 0,9 - 100$ (де Q_S - обсяг пропозиції, p - ціна товару) за цінами $p_1 = 1000$ гр. од. і $p_2 = 500$ гр. од.

Задача 8. Функція пропозиції $Q_S = -5 + 2p$. Визначити коефіцієнт еластичності пропозиції та її тип, якщо $p_1 = 35$, а $p_2 = 45$. Від чого залежить ступінь еластичності пропозиції?

Задача 9. Визначити коефіцієнт еластичності пропозиції на відрізках АВ, ВС, АС графіка пропозиції. Чим відрізняється дуговий коефіцієнт еластичності пропозиції від миттєвого?

ЗМ 3. Теорія виробництва

Тема 3.1. Мікроекономічна модель підприємства

Зміст теоретичної частини заняття

1. Фірма як суб'єкт ринкових відносин.
2. Мотивація поведінки підприємства. Фактор часу і періоди функціонування підприємства

Запитання для обговорення

1. Що визначає мотивацію поведінки фірми?
2. Фактор часу і періоди функціонування фірми: миттєвий, короткостроковий, довгостроковий.
3. Підходи до класифікації видів підприємств (залежно від форми власності; від кількості працюючих і обсягу валового доходу; від реалізації продукції; за структурною організацією; залежно від способу утворення і формування статутного фонду).

Тема 3.2. Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника

Зміст теоретичної частини заняття

1. Виробнича функція з одним змінним фактором і її графічне відображення.
2. Ізокванта виробничої функції, карта ізоквант.
3. Вибір комбінації виробничих факторів за критеріями мінімізації витрат чи максимізації випуску.
4. Ізокоста виробничої функції.
5. Сукупний, середній і граничний продукт (аналітичний і графічний аналіз).
6. Правило спадної віддачі (продуктивності) змінного фактору виробництва.
7. Заміщення факторів виробництва. Віддача від масштабу: постійна (стала), зростаюча, спадна.
8. Оптимум товаровиробника.

Запитання для обговорення

1. Що показує виробнича функція, які її види?
2. Графік виробничої функції. Характеристика точок на графіку і точок, розташованих вище (нижче) графіка виробничої функції
3. Що показує ізокванта виробничої функції? Карта ізоквант.
4. Ізокоста і карта ізокост виробничої функції.
5. Властивості виробничої функції.
6. Прибуток як кінцевий результат діяльності фірм.
7. Умови оптимуму товаровиробника.

Практична частина заняття

Задача 1. Виробнича функція фірми $q=f(K,L)$ задана таблично.

Таблиця 5

Значення виробничої функції

L \ K	35	40	45	50	55	60
100	71	84	91	95	98	100
120	79	100	112	119	125	129
140	82	107	122	133	140	146
160	84	112	129	141	151	158
180	86	115	134	147	158	167
200	87	117	137	152	164	173

Ціни факторів $P_K = 30$, $P_L = 40$ не залежать від обсягів їх споживання фірмою.

Побудувати графіки залежності q від обсягу змінного ресурсу L при фіксованому значенні $K=35; 60; 80$.

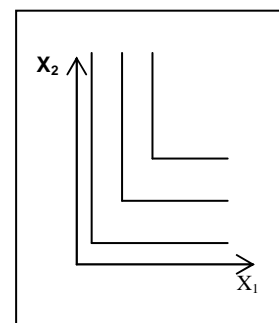
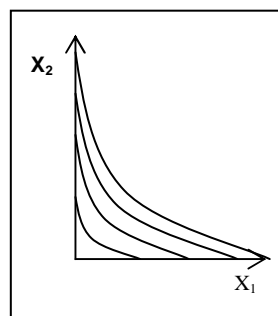
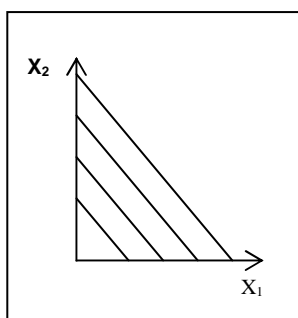
Побудувати графіки залежності q від обсягу змінного ресурсу K при фіксованому значенні $L=100; 200; 300$.

Побудувати ізокванти виробничої функції для $q=100; 125; 150; 175; 200$.

Задача 2. При виробництві продукту використовують чотири види ресурсів. У межах певної комбінації їх кількостей відомі деякі граничні норми технічної заміни:

$MRTS_{12} = 0,5$; $MRTS_{13} = 5$; $MRTS_{24} = 0,1$. Визначить інші.

Задача 3. Дайте характеристику картам ізоквант, які подані на графіках.

Тема 3.3. Витрати виробництва

Зміст теоретичної частини заняття

1. Витрати виробництва, підходи до їх визначення в мікроекономіці.
2. Загальні, середні, граничні витрати виробництва в короткостроковому періоді.
3. Закон спадної віддачі й динаміка витрат.
4. Витрати виробництва в довгостроковому періоді.

Запитання для обговорення

1. Альтернативні витрати і їх склад.
2. Витрати виробництва: економічний і бухгалтерський підходи до визначення.
3. Залежність витрат від обсягу виробництва.
4. Графічний аналіз витрат виробництва.
5. Граничні витрати. У чому полягає зв'язок функції граничних і середніх витрат?
6. Закон спадної віддачі, його логічне й графічне пояснення.
7. Загальний, середній, граничний продукт: логічне й графічне пояснення.
8. Динаміка витрат виробництва у довгостроковому періоді.

Практична частина заняття

Задача 1. Обчислити розмір середнього і граничного продукту фірми, використавши дані таблиці.

Кількість працівників	Сукупний продукт
1	30
2	70
3	100
4	120
5	130

Коли починає діяти в даному випадку спадна економія від масштабу?

Задача 2. Фірма виплачує 200 тис. гр. од. у місяць за оренду обладнання і 100 тис. гр. од. заробітної плати, при цьому вона використовує таку кількість праці й капіталу, що їх граничні продукти відповідно дорівнюють 0,5 та 1. Чи використовує фірма оптимальне сполучення факторів виробництва з точки зору максимізації прибутку?

Задача 3. Фірма має постійні витрати в розмірі 50 гр. од. Дані про змінні витрати у короткостроковому періоді подані в таблиці. Визначити загальні, середні й граничні витрати. Побудувати графіки TC, FC, VC, ATC, MC.

Обсяг виробництва	0	1	2	3	4	5	6
Змінні витрати	0	40	70	95	130	185	275

ЗМ 4. Теорія ринкових структур. Ринки факторів виробництва

Тема 4.1. Ринок досконалої конкуренції

Зміст теоретичної частини заняття

1. Ринкова структура. Класифікація ринкових структур.
2. Характеристика ринку чистої конкуренції.
3. Рівновага конкурентної фірми в короткостроковому періоді.
4. Доцільність продовження або припинення виробництва у короткостроковому періоді.
5. Довгострокова рівновага конкурентної фірми.

Запитання для обговорення.

1. Що таке ринкова структура? Які підходи існують для класифікації ринкових структур?
2. Основні риси досконалої конкуренції.
3. У чому розбіжність понять “конкуренція” і “суперництво”?
4. Який вигляд має графік попиту конкурентної фірми і графік ринкового попиту за умов досконалої конкуренції?
5. Середня, гранична, загальна виручка. Графічне зображення залежності між TR, AR, MR.
6. Способи визначення рівня виробництва, за яким фірма отримує максимальний прибуток.
7. Умови довгострокової рівноваги конкурентної фірми.
8. Співвідношення чистої конкуренції і економічної ефективності.

Практична частина заняття

Задача 1. Функція загальних витрат конкурентної фірми має вигляд: $TC = 5Q + 0,25Q^2$.

Визначити точку рівноваги фірми й максимальний прибуток за умов досконалої конкуренції, якщо ціна становить 80 гр. од.

Задача 2. Фірма за умов досконалої конкуренції має таку залежність загальних витрат від випуску продукції у короткостроковому періоді (дані подано в таблиці)

Випуск продукції, шт. / од. часу	ТС
0	6
1	10
2	12
3	16
4	22
5	30
6	41

Визначити середні, граничні витрати. Ціна одиниці продукції дорівнює 4,5;7 гр. од. Який обсяг виробництва має обрати фірма?

Тема 4.2. Монопольний ринок

Зміст теоретичної частини заняття

1. Основні риси монополії. Види монополії.
2. Чиста монополія у короткостроковому періоді.
3. Монополія в довгостроковому періоді.
4. Дискримінаційна поведінка монополії.
5. Монополія та її ефективність.

Запитання для обговорення

1. Основні ознаки чистої монополії. Різновиди монополій. Особливості поведінки реальних монополій.
2. Аналіз поведінки фірми-монополіста в короткостроковому періоді.
3. Що дозволяє фірмі-монополісту маніпулювати цінами й обсягом продажу? Для чого вона це робить?
4. Якщо монополіст не отримує прибутку в короткостроковому періоді, в чому полягають його дії?
5. Оптимум монополій у довгостроковому періоді (три варіанти).
6. Чому за умов монополії ринкові сили не примушують фірму вести виробництво з мінімальними довгостроковими витратами, як це мало місце за досконалої конкуренції?
7. Чого коштує споживачеві монопольний ринок?
8. Цінова дискримінація. Основні умови для її здійснення та види.
9. Які моделі поведінки монополії наближені до дійсності?

Практична частина заняття

Задача 1. Функція загальних витрат фірми-монополіста має вигляд: $TC=5Q+0,25Q^2$. Визначити точку рівноваги фірми-монополіста, якщо лінію попиту задано функціонально $Q_D=160-p$.

Задача 2. Припустимо, що фірма монополізувала виробництво товару А. Подальша інформація відображує стан фірми:

Граничний доход $=100-20Q$;

Загальний доход $=1000Q-Q^2$;

Граничні витрати $=100+10Q$;

де Q – обсяг випуску товару А (тис. шт), p – ціна одиниці товару А (грн.)

Скільки одиниць товару А буде продано та за якою ціною, якщо фірма функціонує на монопольному ринку?

Задача 3. Фірма-монополіст має функцію граничних витрат $MC(Q) = 10 + 2Q$. Визначити ціну, що максимізує прибуток фірми й відповідний обсяг випуску для наступних варіантів попиту:

а) $P_D(Q) = 50 - Q$;

б) $P_D(Q) = 60 - 4Q$;

в) $P_D(Q) = 70 - 2Q$;

г) $P_D(Q) = 80 - 6Q$.

Використайте результати розв’язання задачі при обговоренні твердження „Не існує функції пропозиції для монопольної структури ринку”.

Тема 4.3. Олігополія і монополістична конкуренція

Зміст теоретичної частини заняття

1. Поняття “олігополія”, її ознаки.
2. Основні моделі олігопольної поведінки.
3. Ефективність олігополії порівняно з іншими ринковими структурами.
4. Характеристика монополістичної конкуренції.
5. Аналіз поведінки фірми у короткостроковому періоді на ринку монополістичної конкуренції.
6. Монополістична конкуренція в довгостроковому періоді.

Запитання для обговорення

1. Хто здійснив першу спробу створити теорію олігополії? У чому її суть?
2. Основні ознаки і риси олігополістичного ринку.
3. Індекс ринкової концентрації, його використання в теорії олігополії.
4. Дайте характеристику олігополії з урахуванням ринкової поведінки (домінуючі фірми, обмежені олігополії).

5. Сутність теорії “ламаної ” кривої попиту.
6. Проаналізуйте форми олігопольної поведінки: лідерство в цінах, таємна змова, теорія ігор.
7. Модель цінової поведінки олігополії за принципом “витрати плюс”.
8. Економічні наслідки олігополії.
9. Які основні риси монополістичної конкуренції, її відмінності від досконалої конкуренції?
10. Що таке диференціація продукту за умов монополістичної конкуренції?
11. Поясніть Визначити фактори диференціації продукту.
12. механізм визначення фірмою оптимального розміру виробництва на ринку монополістичної конкуренції у короткостроковому періоді.
13. Як поводить себе фірма на ринку монополістичної конкуренції за умов довгострокового періоду?
14. Охарактеризуйте стан стійкої довгострокової рівноваги при монополістичній конкуренції.
15. Поясніть наслідки, що випливають з розбіжності точки довгострокової рівноваги з точкою мінімуму середніх витрат.

Практична частина заняття

Задача 1. Для певної галузі індекс Херфіндаля-Хіршмана дорівнює 1700. Дві фірми, частки продажу яких становлять 20 і 10%, мають намір об’єднатися. Встановити значення індексу після злиття цих фірм, якщо інших змін у галузі не передбачається.

Задача 2. Частки трьох крупних фірм галузі становлять 50, 30 та 15%.Відомостей про частки інших фірм немає. В яких межах знаходиться індекс Лінда.

Задача 3. Фірма А, яка працює на олігополістичному ринку, враховуючи поточний обсяг виробництва решти фірм у галузі, виявила, що її власна крива попиту й крива граничного доходу мають вигляд:

$P=200-Q$; $MR=200-2Q$, де Q -обсяг виробництва фірми А у тис. шт. товару, P - ціна одиниці товару.

Якщо граничні витрати фіксовані і становлять 6 гр. од. за 1 шт., який обсяг продукції має виробляти фірма А?

За якої умови ціна на товар фірми А має бути такою самою, як ціна усіх товарів у цій олігополії?

Якою має бути ціна за одну штуку товару фірми А?

Задача 4. Фірма функціонує за умов монополістичної конкуренції. У межах значень обсягу випуску(Q),який має інтерес, середні витрати довгострокового періоду можуть бути подані у вигляді функції

$$LAC(Q)= \frac{10}{Q} +20+2Q,$$

де Q -обсяг виробництва.

Коефіцієнт еластичності попиту на продукцію фірми за ціною дорівнює 5. Визначити обсяг продажу й ціну продажу фірми у стані довгострокової рівноваги.

Задача 5. Фірма діє на ринку монополістичної конкуренції. Граничний дохід фірми задається формулою: $MR=20-2Q$, а її граничні витрати в довгостроковому періоді (на зростаючому відрізку) – формулою $MC=3Q-10$. Якщо мінімальне значення довгострокових середніх витрат (LAC) дорівнює 11, то який надлишок виробничих потужностей у цієї фірми?

Тема 4.4. Ринок факторів виробництва

Зміст теоретичної частини заняття

1. Похідний характер попиту на ресурси.
2. Індивідуальний і галузевий попит на фактори виробництва. Основне правило визначення попиту на ресурси.
3. Еластичність попиту на ресурси.
4. Оптимальне співвідношення ресурсів.
5. Попит і пропозиція на ринку праці.
6. Визначення заробітної плати.
7. Характеристика ринку капіталу.
8. Сутність і види інвестицій. Позичковий процент.
9. Попит та пропозиція землі.
10. Економічна рента. Ціна землі.

Запитання для обговорення

1. Що являє собою ринок факторів виробництва?
2. Чому попит на ресурси є похідним?
3. З чим пов'язана необхідність аналізу формування цін на ресурси?
4. Визначити й пояснити основне правило визначення попиту на фактори виробництва.
5. Визначити поняття MRP та MRC.
6. Що означає рівняння $MRP=MRC$? У чому його схожість з рівнянням $MR=MC$?
7. Зміна у попиті на ресурси, що її викликає? Еластичність попиту на ресурси.
8. Яке співвідношення ресурсів є оптимальним?
9. Праця як фактор виробництва, її мобільність.
10. Попит та пропозиція на ринку праці, їх взаємодія.
11. Заробітна плата. Диференціація на ринку праці.
12. Значення інвестицій у людський капітал.
13. Умови функціонування ринку капіталів.

14. Номінальний, реальний позичковий процент. Що визначає його норму?
15. Ефекти зміни доходу й заміщення в результаті зміни ставки позичкового проценту.
16. Альтернативні варіанти використання землі. Попит та пропозиція землі.
17. Чим для суспільства є рента “надлишком” чи “витратами”? Ціна землі.

Практична частина заняття

Задача 1. Нехай продуктивність праці й капіталу дорівнює значенням, наведеним у табл.9. Продукція, що виробляється за допомогою цих ресурсів, реалізується на ринку досконалої конкуренції за ціною 0,5 гр. од. за одиницю. Ціна праці – 2 гр.од., капіталу – 3 гр.од.

Яким буде співвідношення праці й капіталу, що забезпечить найменші витрати при виробництві 64 одиниць продукції?

Яке співвідношення праці й капіталу забезпечить максимальний прибуток фірми?

Якщо фірма застосовує таке співвідношення праці й капіталу, що забезпечує їй максимальний прибуток, то чи гарантує це співвідношення одночасно мінімальні витрати?

За умови, що фірма отримує максимальний прибуток, знайдіть загальний обсяг продукту (TP), загальну виручку (TR), загальні витрати (TC) й величину прибутку.

Кількість одиниць капіталу	MP _K	Кількість одиниць праці	MP _L
1	21	1	10
2	18	2	8
3	15	3	6
4	12	4	5
5	9	5	4
6	6	6	3
7	3	7	2

Задача 2. Попит на працю подано у вигляді функції: $L=10-0,2W$, де L-чисельність зайнятих робітників, W-годинна заробітна плата. Пропонують свою працю 7 чол. Двоє з них готові працювати при оплаті 40 грн./год., ще двоє - 25 гр. од./год. Визначити: 1) Скільки робітників буде прийнято і за яким рівнем оплати? 2) Якщо держава законодавчо встановить мінімальний рівень оплати 40 гр. од./год., скільки робітників буде прийнято в цьому випадку?

Задача 3. Виробнича функція фірми в короткостроковому періоді має вигляд $Q=5000L$, де L -обсяг використання праці за годину. Фірма функціонує на конкурентному ринку. Ціна одиниці продукції 2 гр.од. Визначити:

Скільки праці буде використовувати фірма при рівні зарплати 10 гр.од./год.? 5 гр. од./год.? 2 гр. од./год.?

Припустимо, що погодинна заробітна плата 10 гр. од. Скільки продукції буде виробляти фірма за ринковою ціною 1 гр. од., 2 гр. од., 5 гр. од.? Запишіть функцію пропозиції фірми.

Задача 4. Три фермерські господарства (А,В,С) вирощують пшеницю при однакових витратах на придбання техніки, добрив, робочої сили, а також мають однакові за площею ділянки землі, що відрізняються родючістю. Ферма А виробляє 600ц пшениці (при АТС=5 гр. од.), ферма В–500ц (при АТС=7,5гр. од.), ферма С-400ц (при АТС=10грн.).Якщо встановиться ринкова ціна на пшеницю на рівні 10 гр.од., то чому буде дорівнювати диференційна рента для кожної ферми?

Задача 5. Домогосподарка вирішує питання: зберігати далі чи витратити свої заощадження у розмірі 350 гр. од. Якщо вкласти гроші в банк, то через рік можна отримати 392 гр. од. Інфляція становить 14% річних. Чому будуть дорівнювати номінальна і реальна процентні ставки?

ЗМ 5. Рівновага і ефективність ринкової системи

Тема 5.1. Загальна рівновага та економіка добробуту

Зміст теоретичної частини заняття

1. Аналіз загальної рівноваги. Система рівнянь загальної рівноваги за Вальрасом. Закон Вальраса.
2. Загальна рівновага за Парето.
3. Обмін та розподіл ресурсів. Парето-оптимальний розподіл.
4. Діаграма Еджуорта (Еджворта).
5. Теорія загальної рівноваги й політика в галузі економіки добробуту.

Запитання для обговорення

1. Сутність загальної рівноваги.
2. Яка система рівнянь описує загальну рівновагу за Вальрасом? Поясніть закон Вальраса.
3. У чому полягає загальна рівновага за Парето?
4. У чому полягає ефект зворотного зв'язку?
5. Поясніть Парето-оптимальний розподіл ресурсів.
6. Побудуйте та поясніть діаграму Еджуорта.
7. Оптимум та квазіоптимум ринкової системи.
8. Визначити критерії оцінки добробуту.

Практична частина заняття

Задача 1. Обмежена кількість ресурсів (капіталу – 50 одиниць, праці – 100 одиниць) розподіляється між виробництвом товарів А і В. Залежність випуску продуктів А від обсягу використання праці і капіталу задається виробничою функцією $Q_A = K^{0.5}L^{0.5}$, залежність випуску продукції В — $Q_B = K^{0.2}L^{0.8}$. Побудуйте криву виробничих контрактів.

Задача 2. Олена має 8 стаканів молока і 2 булочки. Андрій має 2 стакани молока і 4 булочки. За таких умов гранична норма заміни молока на булочки у Олени становить 3, а в Андрія – 1. Накресліть діаграму Еджворта і покажіть, чи є такий розподіл ефективним.

Задача 3. Крива виробничих потужностей описується рівнянням $X^2 + Y^2 = 450$. Функція корисності суспільства $U(X, Y) = X \times Y$. Визначте оптимальний обсяг виробництва товарів. Чи може комбінація товарів X і Y, з точки зору суспільства бути технічно ефективною, але неефективною економічно?

Тема 5.2. Інституціональні аспекти ринкового господарювання

Зміст теоретичної частини заняття

1. Сутність і форми прояву зовнішніх ефектів.
2. Методи корекції зовнішніх ефектів.

Запитання для обговорення

1. Зовнішні ефекти: негативні й позитивні.
2. Адміністративне регулювання зовнішніх ефектів.
3. Податкове регулювання зовнішніх ефектів.
4. Аналоги ринкових механізмів.
5. Приватне вирішення проблеми зовнішніх ефектів.
6. „Трагедія общин”.
7. Суспільні блага і ефективність.
8. Оптимізація суспільного вибору. Економічна оцінка суспільних проектів.

Практична частина заняття

Задача 1. На околиці мешкають дві родини. Попит першої родини на освітлення околиці

$Q_{D1} = 10 - p$, а попит другої – $Q_{D2} = 10 - 2p$. Граничні витрати на виробництво електроенергії становлять 5 грошових одиниць.

Визначити:

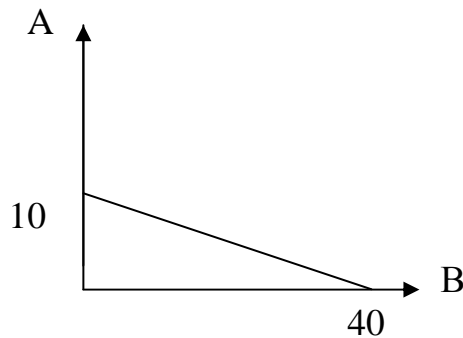
1. Функцію попиту на освітлення околиці.
2. Суспільно оптимальний обсяг освітлення околиці.

II. Типові задачі та їх розв'язання

ЗМ 1. Теорія поведінки споживача

Задача 1

Визначити ціни товарів А і В, скласти рівняння бюджетної лінії, якщо величина доходу $I=100$ гр. од., а бюджетна лінія виглядає в такий спосіб:

Вирішення

Загальний вид рівняння бюджетної лінії: $I = P_A \cdot A + P_B \cdot B$.

Після перетворень одержуємо: $B = I / P_B - (P_A / P_B) \cdot A$, де

P_A і P_B - ціни товарів А и В;

А й В - фізичні об'єми товарів.

Якщо купити максимум товарів А, то для покупки товарів В не залишиться засобів. Тому, наприклад, якщо $A=40$, то $B=0$.

Таким чином, $I = P_A \cdot A_{\max} + P_B \cdot 0 = P_A \cdot A_{\max}$, тобто $100 = P_A \cdot 40 \Rightarrow P_A = 2,5$ гр. од.

Якщо купити максимум товарів В, то для покупки товарів А не залишиться засобів. Тому, наприклад, якщо $B=10$, то $A=0$.

Таким чином, $I = P_A \cdot 0 + P_B \cdot B_{\max} = P_B \cdot B_{\max}$, тобто $100 = P_B \cdot 10 \Rightarrow P_B = 10$ гр. од.

Рівняння бюджетної лінії:

$$B = I / P_B - (P_A / P_B) \cdot A = 100 : 10 - 2,5 : 10 \cdot A = 10 - 0,25 A.$$

ЗМ 2. Попит, пропозиція, їх взаємодія. Концепція еластичності

Задача 1

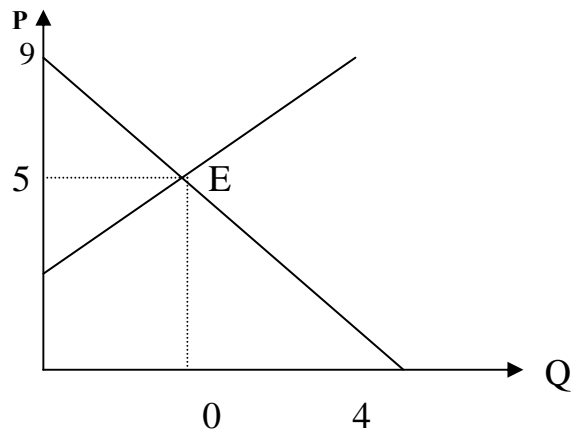
Рівняння попиту: $Q_D = 9 - p$.

Рівняння пропозиції: $Q_s = 2p - 6$.

Графічно й аналітично визначити рівноважні ціну й об'єм.

Графічне вирішення

В одній системі координат будуюмо прямі попиту та пропозиції.

Таким чином, рівноважна ціна $P = 5$; рівноважний об'єм $Q = 4$.

Аналітичне ви рішення

При рівновазі величини попиту та пропозиції рівні, тобто $Q_D = Q_s$.

Дорівнюємо праві частини рівнянь:

$$9 - p = 2p - 6,$$

$$3p = 15,$$

$$p = 5 - \text{рівноважна ціна}$$

Після підстановки 5 у кожне з рівнянь одержуємо $Q = 4$ - рівноважний об'єм.

Задача 2

Рівняння попиту: $Q_D = 9 - p$.

Рівняння пропозиції: $Q_s = 2p - 6$.

Визначити рівноважні ціну й об'єм, а також розміри дефіциту й надвиробництва при $p = 4$; $p = 6$.

Вирішення

При рівновазі величини попиту та пропозиції рівні, тобто $Q_D = Q_s$.

Дорівнюємо праві частини рівнянь:

$$9 - p = 2p - 6$$

$$3p = 15$$

$$p = 5 - \text{рівноважна ціна}$$

Після підстановки 5 у кожне з рівнянь одержуємо $Q = 4$ - рівноважний об'єм.

Якщо $p=4$, тобто менше рівноважної величини 5, то виникає дефіцит з перевагою величини попиту, тобто $\Delta Q = Q_D - Q_s = Q_D(4) - Q_s(4) = 5 - 2 = 3$.

Якщо $p=6$, тобто більше рівноважної величини 5, то виникає надвиробництво з перевагою величини пропозиції, тобто

$$\Delta Q = Q_s - Q_D = Q_s(6) - Q_D(6) = 6 - 3 = 3.$$

Задача 3

Рівняння попиту: $Q_D = 9 - p$.

Рівняння пропозиції: $Q_s = 2p - 6$.

Уводиться поштучний податок на продавця в розмірі 1,5 грн.

Визначите:

- 1) рівноважні ціну й об'єм до введення податку;
- 2) нові рівноважні ціну й об'єм після введення податку;
- 3) ціни бруто й нетто;
- 4) суми податкових надходжень у бюджет;
- 5) суми податкового тягара продавця й покупця.

Вирішення

1) При рівновазі величини попиту та пропозиції рівні, тобто $Q_D = Q_s$.

Дорівнюємо праві частини рівнянь:

$$9 - p = 2p - 6$$

$$3p = 15$$

$p = 5$ грн. - рівноважна ціна

Після підстановки 5 у кожне з рівнянь одержуємо $Q = 4$ - рівноважний об'єм;

2) введення податку на продавця не впливає на рівняння попиту, але змінює рівняння пропозиції:

$$Q_s = 2(p - 1,5) - 6 = 9 - 2p,$$

$$9 - p = 9 - 2p,$$

$$3p = 18,$$

$p = 6$ гр. од.- нова рівноважна ціна,

$Q = 3$ - новий рівноважний об'єм;

3) ціну бруutto платить покупець продавцеві, тобто мова йде про нову рівноважну ціну $p = 6$ гр.од.;

ціну нетто одержує продавець після сплати поштучного податку 1,5 гр. од., тобто ціна нетто рівна $6 - 1,5 = 4,5$ гр. од.;

4) якщо за одну продану одиницю товару продавець сплачує 1,5 грн. податку, то за 3 рівноважні штуки він забезпечує $1,5 \cdot 3 = 4,5$ гр. од. у вигляді податкових надходжень у бюджет;

б) тягар (втрати) продавця: $\Delta \text{продавця} = (5 - 4,5) \cdot 3 = 1,5$ гр. од.;

7) тягар (втрати) покупця: $\Delta \text{покупця} = (6 - 5) \cdot 3 = 3$ гр. од.

Задача 4

Визначите величину ринкового попиту на товар трьома методами (табличним, графічним і аналітичним), якщо дані такі рівняння:

$$Q_A = 6 - p,$$

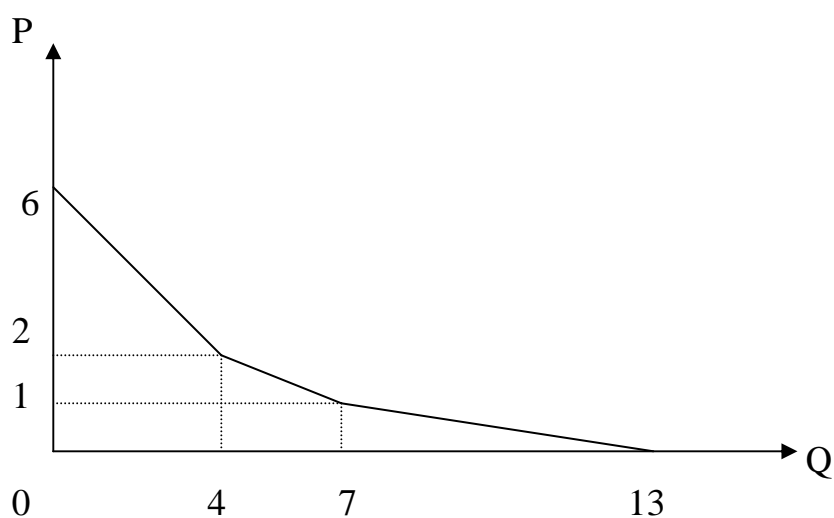
$$Q_B = 4 - 2p,$$

$$Q_C = 3 - 3p.$$

Табличний метод

P	Q _A	Q _B	Q _C	Q _D =Q _A +Q _B +Q _C
6	0	0	0	0
2	4	0	0	4
1	5	2	0	7
0	6	4	3	13

Графічний метод

Аналітичний метод:

$$Q_D = \begin{cases} 0, & \text{якщо } p \geq 6 \\ 6 - p, & \text{якщо } 2 \leq p < 6 \\ 10 - 3p, & \text{якщо } 1 \leq p < 2 \\ 13 - 6p, & \text{якщо } 0 \leq p < 1 \end{cases}$$

Якщо $p \geq 6$, то $Q_D = 0$.

Якщо $2 \leq p < 6$, то не дорівнює нулю тільки $Q_A = 6 - p$.

Якщо $1 \leq p < 2$, то не дорівнюють нулю

$$\left. \begin{aligned} Q_A &= 6 - p \\ Q_B &= 4 - 2p \end{aligned} \right\}$$

Таким чином, $Q_A + Q_B = (6 - p) + (4 - 2p) = 10 - 3p$.

Якщо $0 \leq p < 1$, то не дорівнюють нулю

$$\left. \begin{aligned} Q_A &= 6 - p \\ Q_B &= 4 - 2p \\ Q_C &= 3 - 3p \end{aligned} \right\}$$

Таким чином, $Q_A + Q_B + Q_C = (6 - p) + (4 - 2p) + (3 - 3p) = 13 - 6p$.

Задача 5

Знайдіть і прокоментуйте коефіцієнт еластичності пропозиції, якщо рівняння пропозиції: $Q_s = 3p - 4$; $p = 2$.

Вирішення

$$E_s = Q'(p) \cdot (p / Q_s) = 3 \cdot (2/2) = 3 \quad \text{Якщо } p = 2, \text{ то } Q_s = 3 \cdot 2 - 4 = 2.$$

У такий спосіб:

- 1) пропозиція еластично, тому що $|E_s| > 1$;
- 2) зміна ціни на 1% змінює величину пропозиції на 3 % у тому ж напрямку.

Задача 6

Знайдіть і прокоментуйте коефіцієнт еластичності попиту, якщо запропоновані такі дані:

P	Q _D
4	1
3	2

Вирішення

$$E_D = \frac{Q_2 - Q_1}{Q_2 + Q_1} : \frac{P_2 - P_1}{P_2 + P_1} = \frac{2 - 1}{2 + 1} : \frac{3 - 4}{3 + 4} \approx -2,3$$

У такий спосіб:

- 1) попит еластичний, тому що $|E_D| > 1$;
- 2) зміна ціни на 1% змінює величину попиту на 2,3 % у протилежному напрямку.

Задача 7

Знайдіть і прокоментуйте коефіцієнт перехресної еластичності попиту, якщо запропоновані наступні дані:

P_A	Q_{DB}
5	2
3	3.

Вирішення

$$E_D = \frac{Q_{DB2} - Q_{DB1}}{Q_{DB2} + Q_{DB1}} : \frac{P_{A2} - P_{A1}}{P_{A2} + P_{A1}} = \frac{3-2}{3+2} : \frac{3-5}{3+5} \approx -0,8.$$

У такий спосіб:

- 1) попит нееластичний, тому що $|E_D| < 1$;
- 2) зміна ціни товару А на 1% змінює величину попиту на товар У на 0,8% у протилежному напрямку;
- 3) тому що E_D має негативний знак, то мова йде про взаємозамінні товари.

Задача 8

Знайдіть і прокоментуйте коефіцієнт еластичності попиту за доходом, якщо рівняння попиту: $Q_D = 4 + 3I$; $I = 2$.

Вирішення

$$E_D = Q'(I) \cdot (I / Q_D) = 3 \cdot (2/10) = 0,6 \quad \text{Якщо } I = 2, \text{ то } Q_D = 4 + 3 \cdot 2 = 10.$$

У такий спосіб:

- 1) попит нееластичний, тому що $|E_D| < 1$;
- 2) зміна ціни на 1% змінює величину попиту на 0,6 % у тому ж напрямку;
- 3) тому що E_D має позитивний знак, то мова йде про нормальні товари;
- 4) тому що $E_D < 1$, то досліджується товар першої необхідності.

ЗМ 3. Теорія виробництва

Задача 1

Заповніть таблицю:

Q (об'єм)	ТС (загальні витрати)	FC (постійні витрати)	VC (змінні витрати)	AFC (середні постійні витрати)	AVC (середні змінні витрати)	ATC (середні загальні витрати)	МС (граничні витрати)
0	20						
1	35						
2	47						
3	79						

Вирішення

FC постійні при будь-якому об'ємі, у тому числі при $Q=0$ (FC завжди рівні 20).

$VC = TC - FC$, тобто VC послідовно рівні: 0; 15; 27; 59.

$AFC = FC : Q$, тобто AFC послідовно рівні, починаючи з $Q=1$: 20; 10; 6,7.

$AVC = VC : Q$, тобто AVC послідовно рівні, починаючи з $Q=1$: 15; 13,5; 19,7.

$ATC = TC : Q = AFC + AVC$, тобто ATC послідовно рівні, починаючи з $Q = 1$: 35; 23,5; 26,4.

$MC = (TC : Q)$, тобто MC послідовно рівні, починаючи з $Q = 1$: 15; 12; 32.

Таким чином, заповнена таблиця виглядає так:

Q (об'єм)	ТС (загальні витрати)	FC (постійні витрати)	VC (змінні витрати)	AFC (середні постійні витрати)	AVC (середні змінні витрати)	ATC (середні загальні витрати)	МС (граничні витрати)
0	20	20	0	-	-	-	-
1	35	20	15	20	15	35	15
2	47	20	27	10	13,5	23,5	12
3	79	20	59	6,7	19,7	26,4	32

ЗМ 4. Теорія ринкових структур. Ринки факторів виробництва

Задача 1

Заповнити таблицю. Визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах чистої конкуренції при ціні $p=10$ гр.од.

Який рівень цін змусить закрити фірму?

Який рівень цін дозволяє мінімізувати збитки, але не закрити фірму?

Q	TC	FC	VC	AFC	AVC	ATC	MC	TR (загальна виторг)	MR (граничний виторг)	I (прибуток або збиток)
0	4									
1	8									
2	18									
3	39									

Вирішення

FC постійні при будь-якому об'ємі, у тому числі при $Q=0$ (FC завжди рівні 4).

$VC = TC - FC$, тобто VC послідовно рівні: 0; 4; 14; 35.

$AFC = FC : Q$, тобто AFC послідовно рівні, починаючи з $Q=1$: 4; 2; 1,3.

$AVC = VC : Q$, тобто AVC послідовно рівні, починаючи з $Q=1$: 4; 7; 11,7.

$ATC = TC : Q = AFC + AVC$, тобто ATC послідовно рівні, починаючи з $Q = 1$: 8; 9; 13.

$MC = (TC : Q)$, тобто MC послідовно рівні, починаючи з $Q = 1$: 4; 10; 21.

$TR = p \cdot Q$, тобто TR послідовно дорівнює: 0; 10; 20; 30.

$MR = (TR : Q) = p = 10$ при будь-якому значенні Q, починаючи з $Q = 1$.

$I = TR - TC$, тобто I послідовно дорівнює: -4; 2; 2; -9

Таким чином, заповнена таблиця виглядає так:

Q	TC	FC	VC	AFC	AVC	ATC	MC	TR (загальна виторг)	MR (граничний виторг)	I (прибуток або збиток)
0	4	4	0	-	-	-	-	0	-	-4
1	8	4	4	4	4	8	4	10	10	2
2	18	4	14	2	7	9	10	20	10	2
3	39	4	35	1,3	11,7	13	21	30	10	-9

Оптимальний обсяг виробництва визначається двома методами:

- 1) при максимальному прибутку, $I_{\max}=2$ при $Q=1$; $Q=2$;
- 2) при дотриманні рівності: $MR=MC$, тобто при $Q=2$.

Висновок: обсяг виробництва оптимальний при $Q=2$.

Для закриття фірми необхідна умова: $p < AVC_{\min}$, тобто $p < 4$.

Для мінімізації збитків, не закриття фірми, необхідна умова:
 $AVC_{\min} < p < ATC_{\min}$, тобто $4 < p < 8$.

Задача 2

Заповнити таблицю, визначити оптимальний обсяг виробництва в умовах чистої монополії:

Q	P	TC	ATC	MC	TR	MR	I
1	4	4					
2	3	5					
3	2	9					
4	1	16					

Вирішення

$ATC=TC : Q$, тобто AFC послідовно рівні: 4; 2,5; 3; 4.

$MC = (TC : Q)$, тобто MC послідовно рівні, починаючи з $Q = 2$: 1; 4; 7.

$TR = p \cdot Q$, тобто TR послідовно дорівнює: 4; 6; 6; 4.

$MR=(TR : Q)$, тобто MR послідовно дорівнює, починаючи з $Q = 2$: 2; 0; -2.

$I=TR - TC$, тобто I послідовно дорівнює: 0; 1; -3; -12.

Таким чином, заповнена таблиця виглядає так:

Q	P	TC	ATC	MC	TR	MR	I
1	4	4	4	-	4	-	0
2	3	5	2,5	1	6	2	1
3	2	9	3	4	6	0	-3
4	1	16	4	7	4	-2	-12

Оптимальний обсяг виробництва визначається двома методами:

1) при максимальному прибутку, $I_{\max}=1$ при $Q=2$;

2) при дотриманні рівності: $MR=MC$.

Якщо $Q=2$, то $MR>MC$, або $2>1$.

Якщо $Q=3$, то $MR<MC$, або $0<4$, що не оптимально й вимагає зниження Q .

Висновок: обсяг виробництва оптимальний при $Q=2$, коли $MR>MC$ і обидві граничні величини близькі за значенням.

ЗМ 5. Рівновага та ефективність ринкової системи

Задача 1

На околиці мешкають дві родини. Попит першої родини на освітлення околиці $Q_{D1} = 10 - p$, а попит другої – $Q_{D2} = 10 - 2p$. Граничні витрати на виробництво електроенергії становлять 5 грошових одиниць.

Визначити:

1. Функцію попиту на освітлення околиці.
2. Суспільно оптимальний обсяг освітлення околиці.

Вирішення

1. Функція попиту суспільного блага будується сумуванням індивідуальних попитів по вертикалі и відповідно має наступний вигляд:

$$P_1 = 10 - Q; \quad P_2 = 5 - 0,5 Q; \quad P_{1+2} = 15 - 1,5 Q.$$

Звідси $Q_D \text{ суп.} = 10 - 0,67p$.

2. Суспільно оптимальний рівень освітлення околиці дорівнює при $p = 5$:

$$Q = 10 - 0,67p = 10 - 0,67 \cdot 5 = 6,65.$$

II. Оберіть правильну відповідь

1. Загальна корисність зростає тільки в разі, якщо гранична корисність :
 - А. Зменшується.
 - Б. Збільшується
 - В. Є величиною позитивною.
 - Г. Збільшується низькими темпами.
2. Нахил бюджетної лінії відображає :
 - А. Кількість одного блага, яку споживач згоден поміняти на таку ж кількість іншого блага, щоб залишитися на тому ж рівні добробуту.
 - Б. Межі можливого споживання двох благ при певних цінах на них.
 - В. Співвідношення цін двох благ.
 - Г. Підвищення граничної норми заміщення одного блага іншим.
3. Для товару Гіффена :
 - А. Ефект заміщення більший за ефект доходу.
 - Б. Ефект заміщення менший за ефект доходу.
 - В. Обсяг споживання зростає зі збільшенням доходу.
 - Г. Лінія попиту має від'ємний нахил.
4. Збільшення доходу споживача графічно відображується у :
 - А. Зміні нахилу бюджетної лінії.
 - Б. Паралельному зсуві бюджетної лінії праворуч.
 - В. Паралельному зсуві бюджетної лінії ліворуч.
 - Г. Зменшенні нахилу бюджетної лінії.
 - Д. Збільшенні нахилу бюджетної лінії.
5. Положення та нахил кривої байдужості для певного споживача пояснюється :
 - А. Його перевагами й розміром доходу.
 - Б. Тільки цінами товарів, що він купує.
 - В. Перевагами, розміром доходу та цінами товарів, що він купує.
 - Г. Перевагами споживача.
 - Д. Цінами товарів, що він купує.

III. Встановіть відповідність у вигляді комбінації цифр і букв

1.

- А. Корисність.
- Б. Крива байдужості.
- В. Норма заміщення.

- Г. Карта байдужості.
- Д. Набір байдужості.
- Е. Рівновага споживача.

1. Стан споживача, за якого він купує товари за даними цінами у такому обсязі, що витрачає весь дохід і максимізує корисність.
2. Здатність блага задовольняти потребу.
3. Крива, що відображує набори двох товарів, які мають однакову корисність.
4. Набір варіантів споживчого вибору, кожний з яких має однакову корисність.
5. Крива, що з'єднує всі точки споживчої рівноваги, при зміні цін, на карті байдужості.
6. Співвідношення, при якому одне благо може бути замінене іншим без зміни рівня корисності для споживача.
7. Сукупність кривих байдужості, кожна з яких показує різні рівні Корисності.

2.

- А. Рівняння бюджетної лінії.
- Б. Умова рівноваги споживача.
- В. Величина, що характеризує нахил кривої байдужості.
- Г. Величина, що визначає нахил бюджетної лінії.
- Д. Зважена корисність.

1. – $P_y : P_x$
2. $M = P_x \cdot X + P_y \cdot Y$
3. $MU_a / P_a = MU_b / P_b = \dots = MU_n / P_n$
4. $MPS = - \Delta Y / \Delta X$
5. $MU_a : P_a$

3.

- А. Крива „ціна-споживання”.
- Б. Ефект заміни.
- В. Ефект доходу.
- Г. Крива „Доход-споживання”.
- Д. Крива Енгеля.

1. Тільки ті зміни у споживанні, які викликані виключно змінами відносної ціни товару при незмінному реальному доході, тобто при збереженні споживачем рівня корисності даного набору благ.
2. Крива, яка з'єднує всі точки рівноваги на карті байдужості по мірі збільшення доходу.
3. Тільки ті зміни в споживанні, які викликані виключно змінами реального доходу при незмінності відносних цін товару.
4. Графічна залежність витрат споживача на будь-яке благо або групу благ від його доходу.
5. Крива, яка є основою побудови кривої попиту.

IV. Тест – задачі

Виходячи з умов рівноважного споживчого вибору, визначити рівноважний набір.

1. Припустимо, що споживач 8 грошових одиниць свого доходу використовує на купівлю товарів А і В, ціни яких відповідно становлять 1 гр.. один. та 2 гр. один.

Яка з поданих комбінацій товарів знаходиться на бюджетній лінії ?

- А. 8 А і 1 В
- Б. 7 А і 1 В
- В. 6 А і 6 В
- Г. 5 А і 6 В
- Д. 4 А і 4 В

2. Споживач витрачає 20 гр. один. свого доходу на купівлю товарів А і В

	Ціна товару	Кількість одиниць товару	TU	MU
Товар А	70	20	500	30
Товар В	50	12	1000	20

Щоб отримати максимальне задоволення споживач повинен :

- А. Купувати менше товару А і більше товару В
- Б. Купувати задану кількість товару А і більше товару В
- В. Купувати більше товару А і менше товару В
- Г. Купувати більше товару А і задану кількість товару В
- Д. Не змінювати структуру покупок, тому що вона є найкращою

3. Ціна товару Х становить 1,5 гр. один., а товару У 1 гр. один. Якщо споживач оцінює граничну корисність товару У в 30 ютилів і має бажання максимізувати задоволення від купівлі товарів Х та У, то він повинен прийняти граничну корисність товару Х за :

- А. 15 ютилів
- Б. 20 ютилів
- В. 45 ютилів
- Д. В умовах немає достатньої інформації для відповіді на питання

V. Графічні тестові завдання

- 1. Намалюйте криву байдужості та карту байдужості.
- 2. Намалюйте графіки граничної та загальної корисності.

VI. Заповніть пропуски у визначеннях необхідними словами та формулами

1. Крива Енгеля – це графічне відображення залежності _____ споживача на будь-яке благо або групу благ від _____ .
2. Надлишок споживача – це вигаш споживача при купівлі, обумовлений перевищенням _____ одиниць товару, що купується над _____ .
3. Товари Гіффена – це товари _____ ґатунку, які займають _____ місце у бюджеті споживача і які мають криву попиту з _____ нахилом ; для цих товарів ефект _____ від зміни ціни переважає дію ефекту _____ .
4. Нормальний товар – це товар, попит на який _____ при зростанні споживчих _____ .
5. Наведіть формулу рівняння бюджетної лінії, якщо задано ціни товарів X та Y _____ .

ЗМ 2. Попит, пропозиція, їх взаємодія. Концепція еластичності

I. Чи правильні наступні твердження ?

- Крива попиту при збільшенні ціни товару зсувається ліворуч
А. Так Б. Ні
- Зсув кривої пропозиції праворуч означає, що виробники пропонують більшу кількість продукту за кожним рівнем цін.
А. Так Б. Ні
- Точка одиничної еластичності попиту знаходиться на середині лінії попиту.
А. Так Б. Ні
- Крива абсолютно нееластичного попиту є вертикальною.
А. Так Б. Ні
- Чим менше замінників має продукт, тим більш еластичним є попит на нього.
А. Так Б. Ні
- Крива попиту показує, що при зниженні ціни обсяг попиту зростає.
А. Так Б. Ні

II. Оберіть правильну відповідь

1. Закон пропозиції, якщо ціни зростають, а інші умови не змінюються, виявляються :
 - А. У зростанні пропозиції
 - Б. У зниженні пропозиції
 - В. У зростанні обсягу пропозиції
 - Г. У зниженні обсягу пропозиції
2. Еластичність попиту за доходом залежить від :
 - А. Ціни товару
 - Б. Смаків споживача
 - В. Рівня грошового доходу споживача
 - Г. Пропозиції певного товару
3. Коефіцієнт цінової еластичності попиту показує :
 - А. Реакцію покупця на зміну ціни
 - Б. Ступінь зміщення кривої попиту внаслідок зміни доходів
 - В. Нахил кривої попиту
 - Г. Реакцію споживача на зміну цін товарів субститутів

4. Якщо коефіцієнт перехресної еластичності попиту за ціною більше ніж нуль, то товари є :
- А. Субститутами
 - Б. Комплементарними
 - В. Незалежними
 - Г. Нормальними

III. Встановіть відповідність у вигляді комбінації цифр і букв

1.

- А. Товари субституту.
- Б. Комплементарні товари.
- В. Зміна попиту.
- Г. Зміна обсягу попиту.
- Д. Зміна пропозиції.
- Е. Зміна обсягу пропозиції.

- 1. Зміна кількості товару, яку виробники спроможні й бажають продати і яка викликана зміною цін на даний товар.
- 2. Товари, для яких зростання ціни одного приводить до падіння попиту на інший.
- 3. Зміна кількості товару, яку бажають і мають змогу придбати споживачі та яка пов'язана з дією нецінового фактору.
- 4. Товари, для яких зростання ціни одного призводить до росту попиту на інший.
- 5. Зміна кількості товару, яку виробники спроможні й бажають продати і яка пов'язана з дією нецінового фактору.
- 6. Зміна кількості товару, яку споживачі спроможні й бажають придбати та яка зумовлена зміною ціни товару.

IV. Виберіть літеру, яка відповідає правильному варіанту відповіді

1. Порушити ринкову рівновагу на ринку певного товару може :

А	Б	В	Г
якщо правильне тільки 1 і 4	якщо правильне тільки 2 і 3	якщо правильне тільки 6 і 7	якщо правильне все, крім 5

- 1. Встановлення фіксованої ціни товару, яка вища за рівноважну.
- 2. Введення потоварного податку.
- 3. Субсидування виробника.
- 4. Встановлення фіксованої ціни товару, яка нижча за рівноважну.
- 5. Якщо попит дорівнює пропозиції.
- 6. Якщо знижуються ціни на ресурси.
- 7. Якщо обсяг попиту перевищує обсяг пропозиції.

2. До факторів, що впливають на ступінь еластичності попиту за ціною належать :

А	Б	В	Г
якщо правильне тільки 1	якщо правильне тільки 2 і 4	якщо правильне тільки 3	якщо правильне всі, крім 7

1. Наявність у товару заміників.
2. Фактор часу.
3. Доход споживача.
4. Час випуску товару.
5. Вид товару.
6. Питома вага видатків на даний товар у доході споживача.
7. Масштабність фактору виробництва.
8. Ефект приєднання до більшості.

V. Установіть правильну послідовність, подавши нумерацію цифрами

1. Закон пропозиції – це

- 1 що виявляє
- 2 за інших рівних умов
- 3 пряму залежність між
- 4 обсягом виробництва
- 5 корінна властивість пропозиції
- 6 ціною товару
- 7 та

2. Еластичність попиту – це

- 1 будь-якого
- 2 попиту
- 3 ступінь реакції
- 4 величини
- 5 на зміну

VI. Тест – задачі

1. Функції попиту і пропозиції мають вигляд: $Q_d = 3000 - 1,5p$;
 $Q_s = 3,5p - 600$.

Рівноважна ціна дорівнює : Рівноважний обсяг продажу дорівнює :

А. 700 грошових одиниць	А. 1850 одиниць
Б. 650 грошових одиниць	Б. 1675 одиниць
В. 600 грошових одиниць	В. 1500 одиниць
Г. 550 грошових одиниць	Г. 1325 одиниць
Д. 500 грошових одиниць	Д. 1150 одиниць

2. Якщо товарний податок становить 0,2 грошові одиниці, а обсяг виробництва 750 тис. одиниць, то величина податкових надходжень становить :

- А. 375 тис. грошових одиниць
- Б. 150 тис. грошових одиниць
- В. 75 тис. грошових одиниць
- Г. 37,5 тис. грошових одиниць

VII. Графічні тестові завдання

1. На графіку попиту показати :

- А. Зміни величини попиту, обумовлені зростанням (зменшенням) цін.
- Б. Зміни у попиті, обумовлені зменшенням (збільшенням) доходу споживача.
- В. Зміни у попиті, обумовлені ростом (падінням) цін на товари субституту.
- Г. Зміни у попиті, обумовлені зниженням (зростанням) цін комплектарних товарів.

2. Покажіть графічно наступні ступені еластичності попиту за ціною :

- А. Абсолютно нееластичний попит
- Б. Нееластичний попит
- В. Одинична еластичність
- Г. Еластичний попит
- Д. Абсолютно еластичний

VIII. Заповніть пропуски у визначеннях необхідними словами та формулами

1. Закон попиту – це корінна _____ попиту, що виявляє _____ залежність між _____ товару та _____ попиту на товар, за інших рівних _____ .
2. Дією яких факторів викликане переміщення від однієї точки на кривій попиту до іншої _____. Причиною такого переміщення є _____. Як результат _____ пропозиції.
3. Зміщення кривої пропозиції догори ліворуч викликано дією _____ факторів. Наведіть приклади цих факторів (що найменше чотири) _____. Як результат дії цих факторів _____.
4. За якою формулою визначається коефіцієнт еластичності попиту за ціною, якщо задано функцію попиту _____.
5. Запишіть формулу перехресного коефіцієнту еластичності попиту _____

- Б. Мінімальні витрати виробництва будь якого обсягу продукції за найбільш сприятливих умов виробництва
 - В. Витрати, які має фірма навіть у тому випадку, коли продукція не виробляється
 - Г. Неявні витрати
 - Д. Жодна з відповідей не є вірною
5. Теорії виробництва та споживання є :
- А. Доповнюючи ми одна одну
 - Б. Замінюючи одна одну
 - В. Симетричними відносно одна одній
 - Г. Вивчаючими один об'єкт з різних сторін

III. Встановіть відповідність у вигляді комбінації цифр і букв

1.

- А. Незмінний ефект масштабу виробництва.
 - Б. Карта ізоквант.
 - В. Від'ємний ефект масштабу виробництва.
 - Г. Оптимальна лінія зростання.
 - Д. Позитивний ефект масштабу.
1. Сукупність ізоквант, кожна з яких вказує на максимально можливі обсяги випуску.
 2. Лінія, що визначає довгостроковий шлях розширення фірми і яка проходить через точки дотику ізокост і відповідних ізоквант.
 3. Ситуація, за якої ріст обсягу виробництва на фірмі відстає від росту витрат ресурсів.
 4. Ситуація, за якої зростання обсягу виробництва у фірми відповідає росту витрат ресурсів.
 5. Ситуація, за якої обсяг виробництва фірми зростає скоріше, ніж використані ресурси.
 6. Залежність між кількістю використаних ресурсів і максимально можливим випуском продукції.

IV. Виберіть літеру, яка відповідає правильному варіанту відповіді

1.

А	Б	В	Г
якщо правильне тільки 1, 2 і 3	якщо правильне тільки 1 і 2	якщо правильне тільки 2 і 3	якщо правильні всі варіанти

За яких умов діє закон спадної продуктивності фактора виробництва ?

1. Інші фактори виробництва залишаються постійними.
2. Рівень технології виробництва не змінюється.
3. Усі одиниці змінного фактору є однорідними.

2.

А	Б	В	Г
якщо правильне тільки 1, 2, 3, і 4	якщо правильне тільки 6 і 7	якщо правильне тільки 1 і 8	якщо правильне всі, крім 5

Які види витрат враховує фірма, визначаючи економічний прибуток ?

1. Явні витрати.
2. Середні витрати.
3. Загальні витрати.
4. Граничні витрати.
5. Альтернативні витрати.
6. Постійні витрати.
7. Змінні витрати.
8. Неявні витрати.

V. Установіть правильну послідовність, подавши нумерацію цифрами

1. Виробнича функція – це

- 1 витрат ресурсів
- 2 кількості продукту
- 3 фірма
- 4 залежність
- 5 яку може
- 6 від обсягів
- 7 виробити

2. Ізокоста –це

- 1 витрати
- 2 труда
- 3 відображує
- 4 за яких
- 5 і капіталу,
- 6 лінія, яка
- 7 витрати
- 8 залишаються незмінними
- 9 виробництва

VI. Тест – задачі

1. У короткостроковому періоді фірма виробляє 500 одиниць продукції. Якщо середні змінні витрати становлять 2 грошові одиниці, а середні постійні 0,5 грошових одиниць, то загальні витрати становлять :

- А. 2,5 грош. один.
- Б. 1250 грош. один.

- В. 750 грош. один.
- Г. 1100 грош. один.
- Д. Неможливо визначити за наявних даних

2. Якщо фірма збільшує витрати на ресурс на 10%, а обсяг виробництва зростає при цьому на 15%, то в цьому випадку :
- А. Має місце негативний ефект масштабу
 - Б. Має місце позитивний ефект масштабу
 - В. Діє закон спадної продуктивності
 - Г. Крива LATC зсувається догори
 - Д. Фірма отримує максимальний прибуток
3. Якщо випуск продукції збільшився з 1000 до 1200 одиниць при рості зайнятості на 25%, витрат робочого часу на 25% та зниженні ціни на 25%, то продуктивність праці у натуральних одиницях :
- А. Збільшилась на 60%
 - Б. Збільшилась на 28%
 - В. Збільшилась на 2%
 - Г. Не змінилась

VII. Графічні тестові завдання

1. Побудуйте графік рівноваги виробника.
2. Побудуйте графік короткострокових витрат.
3. Побудуйте графік довгострокових витрат.

VIII. Виберіть правильну відповідь за поданою нижче схемою

1.

Відповідь	Твердження 1	Твердження 2	Зв'язок
А	правильно	правильно	правильно
Б	правильно	неправильно	правильно
В	правильно	неправильно	неправильно
Г	неправильно	неправильно	правильно
Д	неправильно	неправильно	неправильно

Умовою рівноваги виробника є рівняння :

$$MP_L / MP_K = P_L / P_K, \text{ або } MP_L / P_L = MP_K / P_K,$$

тому що

виробництво певного обсягу виробництва з мінімальними витратами потребує, щоб використані ресурси мали однакову величину граничного продукту на одиницю вартості ресурсу.

IX. Заповніть пропуски у визначеннях необхідними словами та формулами

1. Виробнича функція – це залежність кількості _____ , яку може виробити фірма, від _____ витрат ресурсів.
2. Закон спадної віддачі стверджує, що починаючи з _____ , послідовне _____ одиниць змінного ресурсу до незмінного фіксованого дає _____ продукт у розрахунку на кожну наступну одиницю змінного ресурсу.
3. Лінія, що відображує затрати праці та капіталу, за яких витрати виробництва залишаються незмінними має назву _____ .
4. Найбільша кількість продукту, яку може виробити фірма за заданих обсягів використаних ресурсів має назву _____ .
5. Запишіть формулу за якою визначаються граничні витрати
_____ .
6. Запишіть формулу виробничої функції двох аргументів (праці та капіталу).
_____ .

III. Встановіть відповідність у вигляді комбінації цифр і букв

1.

- А. Похідний попит.
- Б. Реальна відсоткова ставка.
- В. Номінальна відсоткова ставка.
- Г. Граничний продукт у грошовому значенні.
- Д. Граничні витрати на оплату праці.

1. Ставка проценту, яка виражена в грошових одиницях по поточному курсу.

2. Процентна ставка в грошовому вираженні з поправкою на інфляцію.

3. Попит на ресурси, що залежить від попиту на продукти, які вироблені за допомогою цих ресурсів.

4. Зміна загального розміру виручки фірми, коли вона використовує додаткову одиницю змінного фактору(праці), при цьому кількість інших ресурсів є незмінною.

5. Граничний продукт праці, помножений на ціну, за якою може бути продана додаткова одиниця продукції.

2.

- А. Матриця результатів.
- Б. Теорія ігор.
- В. Рівновага Неша.
- Г. Концентрація ринку.
- Д. Досконала цінова дискримінація.
- Е. Надлишок споживача.

1. Ступінь домінування на ринку однієї або декількох фірм.

2. Фірма, яка збільшує або зменшує ціну, в той час як інші фірми на ринку йдуть у ціноутворенні за лідером.

3. Рішення гри, за яким стратегія кожного з учасників ринку оптимальна в умовах стратегії, обраної його конкурентами.

4. Аналізує поведінку осіб або фірм з конфліктуючими інтересами.

5. Зменшення надлишку споживачів й виробників в результаті скорочення монополією обсягу випуску нижче ефективного рівня.

6. Існує, коли монополія може продавати кожну одиницю свого продукту за його ціною попиту.

7. Зникає за досконалої цінової дискримінації.

8. Комбінація ресурсів, за якої співвідношення між граничними продуктами ресурсів ті їх цінами однакові для усіх використаних ресурсів (якщо ресурс використовується на конкурентному ринку).

3.

- А. Точка закриття.
- Б. Галузь з постійними витратами.
- В. Досконала конкуренція.
- Г. Правило $MR = MC$.
- Д. Точка беззбитковості.
- Е. Галузь з зростаючими витратами.
- К. Галузь з спадними витратами.
- Л. Правило $P = \min LRAC$.
- М. Правило $MR = MC = P$.

1. Відповідає обсягу виробництва, за яким ціна товару дорівнює мінімальному рівню середніх змінних витрат.
2. Обсяг виробництва, за яким загальні витрати дорівнюють загальному доходу або середні витрати дорівнюють ціні продукту.
3. Галузь, в якій розширення виробництва не впливає на ціни споживаних ресурсів.
4. Галузь, в якій розширення виробництва викликає зростання цін на споживані ресурси.
5. Галузь, в якій розширення виробництва викликає зниження цін на спожиті ресурси.
6. Умова довгострокової рівноваги.
7. Умова максимізації прибутку для будь якої фірми, незалежно від типу ринкової структури, в якій вона функціонує.
8. Умова максимізації прибутку тільки для фірми, що функціонує за досконалої конку
9. Умова ефективності розподілу ресурсів в системі конкурентних ринків.
10. Оптимум монополії.

IV. Виберіть літеру, яка відповідає правильному варіанту відповіді

1.

А	Б	В	Г
якщо правильно тільки 1 і 3	якщо правильно тільки 1	якщо правильно тільки 1, 2 і 3	якщо правильні всі, крім 4

„Ламана” крива попиту для олігополіста обов’язково передбачає :

1. Розрив кривої граничного доходу
2. Розрив кривої граничних витрат.
3. Розрив кривої попиту фірми.
4. Що поведінка фірми не є оптимальною.
5. Що фірма має таємну угоду з іншими фірмами щодо утримання обумовленої ціни.

2.

А	Б	В	Г
якщо правильно тільки 1	якщо правильно тільки 1 і 2	якщо правильно тільки 4	якщо правильні всі варіанти

Попит на ресурси залежить від :

1. Ціни продукту, що вироблений за допомогою даного ресурсу.
2. Цін ресурсів-замінників.
3. Цін взаємодоповнюючих ресурсів.
4. Ціни даного ресурсу.
5. Усього переліченого вище.

3.

А	Б	В	Г
якщо правильно тільки 1 і 2	якщо правильно тільки 2 і 4	якщо правильно тільки 2, 3	якщо правильно тільки 5

На довгострокову криву ринкової пропозиції досконало конкурентної галузі впливають :

1. Кількість фірм у галузі.
2. Ціни на фактори виробництва.
3. Розмір фірм у галузі.
4. Попит на продукцію фірми.
5. Усе перелічене.

V. Установіть правильну послідовність, подавши нумерацію цифрами

1. Під ціновою дискримінацією розуміють

- 1 не пов'язані з
- 2 практику встановлення
- 3 на один і той же
- 4 за умови, що
- 5 товар
- 6 різниці в цінах
- 7 витратами

2. Ціна землі – це

- 1 доход, рівний
- 2 сума, яка
- 3 з даної ділянки
- 4 при даній нормі процента
- 5 річній ренті
- 6 даватиме

VI. Тест – задачі

1. Функція загальних витрат монополії має вигляд : $TC = 100 + 3Q$, а функція попиту $P = 200 - Q$. Якщо монополіст виробляє 20 одиниць продукції, то його загальний дохід дорівнює :

- А. 4000 грошових одиниць
- Б. 3600 грошових одиниць
- В. 1800 грошових одиниць
- Г. 900 грошових одиниць

2. У першому році рівень цін сталий і номінальна процентна ставка становила 6% на рік. У другому році темп інфляції становив 3%, а реальна процентна ставка не змінилась.

Якою є номінальна ставка проценту в другому році?

- А. Незмінною
- Б. Знизилась на 3%
- В. Знизилась на 6%
- Г. Зросла на 3%

VII. Графічні тестові завдання

1. Дайте графічний аналіз поведінки фірми в умовах досконалої конкуренції :

- А. Принцип співставлення TR і TC .
- Б. Принцип співставлення MR і MC .
- В. Графік попиту конкурентної фірми.
- Г. Графіки загальної та граничної виручки фірми.

2. Дайте графічний аналіз довгострокової рівноваги фірми за монополістичної конкуренції.

3. Дайте графічний аналіз „ламаної” кривої попиту.

4. Дайте графічний аналіз попиту і пропозиції землі за різними рівнями земельної ренти.

VIII. Виберіть правильну відповідь за поданою нижче схемою

1.

Відповідь	Твердження 1	Твердження 2	Зв'язок
А	правильно	правильно	правильно
Б	правильно	неправильно	правильно
В	правильно	неправильно	неправильно
Г	неправильно	неправильно	правильно
Д	неправильно	неправильно	неправильно

Обсяг продукції, що виробляє монополія, називають „неефективним”, тому що монополія присвоює увесь споживчий надлишок.

2.

Відповідь	Твердження 1	Твердження 2	Зв'язок
А	правильно	правильно	правильно
Б	правильно	неправильно	правильно
В	правильно	неправильно	неправильно
Г.	неправильно	неправильно	правильно
Д	неправильно	неправильно	неправильно

Досконало конкурентна фірма є ціноотримувачем, тому що конкурентна фірма приймає рішення про розширення виробництва тільки на основі даних про величину граничних витрат.

ІХ. Заповніть пропуски у визначеннях необхідними словами та формулами

1. Олігополістична залежність – це залежність _____ фірми-олігополіста від _____, а не тільки від _____ і витрат.

2. Монополія, яка захищена юридичними заборонами, що стримують конкуренцію має назву _____.

3. Ринкова структура, що характеризується великою кількістю дрібних фірм, однорідною продукцією, вільним входом і виходом з ринку, рівним доступом до інформації має назву _____.

4. Ринкова структура, до якої входять невеликі фірми, що випускають різноманітну продукцію, вхід і вихід з ринку обмежені лише диференціацією продукту має назву _____.

5. Використовуючи відомі параметри скласти формулу індекса Лінда для трьох фірм.

K_1 - доля на ринку найбільшої фірми

K_2 - доля другої за розміром фірми

K_3 - доля третьої за розміром фірми

_____.

ЗМ 5. Рівновага та ефективність ринкової системи

I. Чи правильні наступні твердження ?

1. Криву попиту на суспільні блага можна побудувати методом додавання по горизонталі кривих індивідуального попиту на ці блага.
А. Так Б. Ні
2. Суспільні блага зазвичай продаються на приватних ринках.
А. Так Б. Ні
3. Крива попиту на суспільне благо показує загальну вартість, яку всі індивідууми сплачують за кожну одиницю блага.
А. Так Б. Ні
4. Держава впливає на зовнішні витрати тільки за допомогою системи оподаткування.
А. Так Б. Ні
5. Оптимальний розподіл суспільних благ визначається правилом:
 $MR = MC$.
А. Так Б. Ні

II. Оберіть правильну відповідь

1. Умові Парето-оптимальності відповідає :
А. Досконала конкуренція.
Б. Монополія.
В. Монополістична конкуренція.
Г. Олігополія.
2. Негативні зовнішні ефекти призводять до того, що товар :
А. Виробляється у недостатній кількості й на нього призначаються необґрунтовано високі ціни.
Б. Виробляється у надмірній кількості й на нього призначаються необґрунтовано високі ціни.
В. Виробляється у недостатній кількості й на нього встановлюються занадто низькі ціни.
Г. Не виробляється.
Д. Виробляється у надмірній кількості й на нього встановлюються занадто низькі ціни.

3. Суспільне благо відрізняється від приватного тим, що воно :
- А. Ділиме.
 - Б. Знаходяться у приватному споживанні.
 - В. Ділимо й знаходяться у приватному споживанні.
 - Г. Наділимо і не знаходяться у приватному споживанні.
 - Д. Не знаходяться у суспільному споживанні й ділимо.
4. Якщо криві байдужості двох індивідів мають вигляд прямих ліній з однаковими нормами заміщення, то контрактна крива в коробці Еджуорта являє собою :
- А. Пряму лінію, що з'єднує кути коробки.
 - Б. Точку в середині коробки.
 - В. Периметр коробки.
 - Г. Усю площу коробки.
5. Які зовнішні ефекти виявляються при виробництві чисто суспільних благ :
- А. Позитивні
 - Б. Негативні
 - В. Позитивні і негативні
 - Г. Ніякі

ІІІ. Встановіть відповідність у вигляді комбінації цифр і букв

1.

- А. Ефективний випуск чистого суспільного блага.
 - Б. Суспільні граничні витрати.
 - В. Гранична суспільна корисність чистого суспільного блага.
 - Г. Сукупна зовнішня корисність.
 - Д. Дотації.
- 1. Від'ємні податки.
 - 2. Додаткові витрати, які несуть фірми і будь-які треті особи, коли вироблялась ще одна одиниця товару.
 - 3. Обсяг виробництва даного блага, за яким гранична загальна корисність дорівнює граничним загальним витратам.
 - 4. Сума граничних корисностей для всіх споживачів.
 - 5. Відсоток загального доходу, який вилучається державою у вигляді прибуткового податку.

2.

- А. Чисте приватне благо.
- Б. Позитивні зовнішні ефекти.
- В. Суспільні блага.
- Г. Негативні зовнішні ефекти.
- Д. Зовнішні ефекти.

1. Вигода, яка не виражена у цінах.
2. Товар або послуга, до якої непридатний принцип виключення і виробництво якого забезпечується державою за умови, що воно дають суттєву вигоду суспільству.
3. Витрати або вигоди від ринкових операцій, які не виражені у цінах.
4. Товар або послуга, кожна одиниця яких може бути вироблена та продана споживачам так, що вона приносить корисність лише виключно даному споживачеві.
5. Вартість використаного ресурсу не відображена у ціні продукту.

IV. Виберіть літеру, яка відповідає правильному варіанту відповіді

1.

А	Б	В	Г
якщо правильно тільки 1, 2 і 3	якщо правильно тільки 1 і 2	якщо правильно тільки 2 і 3	якщо правильно тільки 3

Податковий тягар лягає :

1. На виробника, якщо попит є абсолютно еластичний.
2. На споживача, якщо попит є абсолютно нееластичний.
3. На виробника і споживача, якщо цінова еластичність попиту знаходиться між нулем і безкінечністю.

V. Заповніть пропуски у визначеннях необхідними словами та формулами

1. Дотримання рівняння $MRS_{xy} = P_x : P_y$ забезпечує _____ .
2. Гранична норма трансформації одного товару в інший показує, якою _____ треба знехтувати, щоб отримати _____ іншого товару.
3. Запишіть формулу граничної норми трансформації, виражену через граничні витрати на виробництво відповідних товарів _____ .

IV. Порядок і критерії оцінювання тестового контролю знань, навичок та вмінь студентів

Рейтингова система оцінки знань студентів є частиною нових технологій навчання, яка значною мірою відповідає новим соціально-правовим умовам. Рейтингова система спрямована на підвищення виховної ролі навчальної дисципліни, стимулює самостійну роботу студентів, спонукає їх до ініціативи. Одним з елементів рейтингової системи є тестовий контроль знань, умінь і навичок студентів, який дозволяє ефективно і об'єктивно оцінювати успішність студентів.

Тестовий контроль знань, умінь і навичок студентів дозволяє ефективно й об'єктивно оцінювати успішність студентів. Критерії оцінювання тестових завдань залежать від їх типу.

Тестові завдання закритої форми

Тест-завдання закритої форми різняться за принципами побудови і відповідно мають і різні оцінювальні бали.

Прості альтернативні тест-завдання використовують для грубої перевірки правильності вибору або прийняття рішення у згорнутій формі й передбачають наявність двох варіантів організації відповіді типу „так - ні”; „правильно - неправильно” тощо. ***Оцінюються 1 бал.***

Тест-завдання з простим множинним вибором за принципом класифікації використовують тоді, коли кількість можливих варіантів відповідей менше трьох, але відповідь більш складна, ніж відповідь типу „так-ні”. Їх доцільно використовувати під час перевірки умінь вільно орієнтуватися у групі схожих понять, явищ, процесів тощо.

Оцінюються в 2 бали.

Тестові завдання з множинним вибором за принципом кумуляції, доцільно використовувати для перевірки повноти знань і умінь. Запитальна частина таких завдань в основному має порівняльний зміст: одна з декількох

відповідей має бути найкращою, можливо правильною, найбільш правильною, найбільш повною, що частіше трапляється. У зв'язку з цим у запитальній частині завдань використовують вирази типу „як правило”, „звичайно”, „частіше за все” „головна причина”, „найбільш часто”, „найчастіше”. **Оцінюються в 2 бали.**

Тестові завдання з множинним вибором за принципом циклічності, використовуються для перевірки знань та умінь, якщо відповіді побудовані за принципом циклічності.

Оцінюються в 2 бали.

Тестові завдання за принципом подвійної альтернативи передбачають, що після запитання, яке є незакінченим твердженням, фрагментом, ситуацією тощо, подається п'ять (два, три,...) відповідей і серед них необхідно обрати одну найбільш правильну (найповнішу) відповідь.

Оцінюються в 2 бали.

Тестові завдання на відповідність(на асоціативні зв'язки) дають можливість установити знання фактів, взаємозв'язків і знання термінології, позначень, методик тощо.

Оцінюються в 2 бали одна правильна відповідь.

Тестові завдання на порівняння і протиставлення (на аналіз взаємозв'язку), рекомендуються для перевірки умінь виявляти розпізнавальні ознаки різних явищ, ситуацій тощо. Виконання таких завдань передбачає аналіз запропонованого матеріалу, його синтез та вміння зробити висновки.

У разі аналізу запропонований для тестування матеріал поділяється на окремі частини і визначається їхні взаємовідносини; у разі синтезу – окремі частини або елементи запропонованого матеріалу поєднуються в одне ціле.

Оцінюються в 5 балів.

Тестові завдання, побудовані за принципом запитань із множинними відповідями. Тестові завдання з множинними відповідями „правильно-неправильно” використовуються у ситуаціях, коли відповіді або

рішення можуть бути тільки правильними або неправильними, не мають жодних відтінків і є категоричними. Крім того, досить часто на запропоновані запитання існує декілька правильних відповідей. У такому разі вважається, що тестується глибина знань, розуміння різних аспектів явищ, процесів тощо.

Завдання цього типу містять основу, до якої, як правило, пропонується чотири пронумеровані відповіді. Така основа може подаватися у формі твердження, фрагменту тексту, ілюстрації тощо. Відповіді повинні бути тільки правильними або тільки неправильними (на відміну від ТЗ з однією найбільш правильною відповіддю). В інструкції наведено правило вибору відповіді.

Оцінюються в 5 балів

Тестові завдання на визначення причинної залежності використовуються з метою перевірки розуміння певної причинної залежності між двома явищами. Запитання складається так, що кожне з двох тверджень, пов'язаних сполучником „тому, що”, є повним і чітко сформульованим реченням. При виконанні такого завдання спочатку необхідно визначити правильне чи неправильне кожне з двох тверджень окремо, а тільки потім, якщо обидва твердження правильні, визначити, правильна чи неправильна причинна залежність між ними. ***Оцінюються такі тест завдання в 5 балів.***

Тест-задачі передбачають перевірку навиків практичного застосування теоретичних знань, уміння робити економічні висновки й прогнози щодо діяльності економічних суб'єктів у певних виробничих ситуаціях. ***Оцінюються такі тест-завдання в 5 балів.***

Графічні завдання передбачають перевірку навиків графічного мислення та вміння образно представляти ту чи іншу вербальну ситуацію. ***Оцінюються залежно від складності завдання (графіку) від 3 до 7 балів.***

Тестові завдання відкритого типу

Тестові завдання відкритого типу передбачають вільні відповіді. Вони не мають запропонованих варіантів відповідей і використовуються для виявлення знань термінів, визначень, понять тощо. За змістом тестові завдання відкритого типу являють собою твердження з невідомою змінною.

Оцінюються – в 1 бал - одне правильно вставлене слово, позначення, показник тощо. При написанні формул 3—5 балів в залежності від складності формул.

Розв'язання задач

Передбачає перевірку навиків практичного застосування теоретичних знань, уміння робити економічні висновки та прогнози щодо діяльності економічних суб'єктів в певних виробничих ситуаціях. ***Оцінюються такі завдання від 5 до 10 балів, в залежності від складності задачі.***

Доцільно і необхідно зазначити, що тестовий контроль є тільки одним з методів оцінювання фахової компетентності тих, хто навчається. Отримані при вимірюванні різними методами оцінки, бали, відсотки складають врешті комплексну оцінку. У процесі визначення такої оцінки недоліки одного методу вимірювання нівелюються позитивними якостями іншого, і суб'єктивна в принципі оцінка наближається до об'єктивних критеріїв, що пред'являє саме життя.

V. Задачі за змістовими модулями для самостійної роботи студентів

ЗМ 1. Теорія поведінки споживача

Задача 1

Припустимо, що споживач має фіксований дохід 28 гр. од. Він купує два товари (товар А та В), ціни яких відповідно $P_A = 2$ гр. од., $P_B = 4$ гр. од. Визначити рівноважний набір товарів А та В, використовуючи дані про граничну граничність товарів, які наведені у таблиці.

Одиниць товару А	1	2	3	4	5	6	7
MU_A (ютілей)	10	8	7	6	5	4	3
Одиниць товару В	1	2	3	4	5	6	7
MU_B (ютілей)	28	24	20	16	12	8	4

Задача 2

На основі даних таблиці визначити загальну корисність. Побудувати графіки TU та MU .

Одиниць товару	1	2	3	4	5	6	7
MU (ютілей)	12	10	8	6	2	0	-5

Задача 3

Знайти точку рівноваги споживача, який витрачає на купівлю товарів А та В 120 гр.од., ціни товарів становлять відповідно 15 гр. од. та 10 гр. од.

Побудувати криву байдужості й доповнити її бюджетною лінією, використавши дані таблиці.

Комбінації товарів	К	Л	М	Н
Одиниць товару А	12	6	4	3
Одиниць товару В	2	4	6	8

Задача 4

Споживач має намір витратити на купівлю товарів X та Y 320 гр. од. Ціни товарів відповідно становлять 16 гр. од. та 8 гр. од. Записати рівняння бюджетної лінії та намалювати її. Як зміниться положення бюджетної лінії та її рівняння, якщо ціни товарів зростуть на 10%. Визначити три точки лінії попиту на товар X та намалювати її.

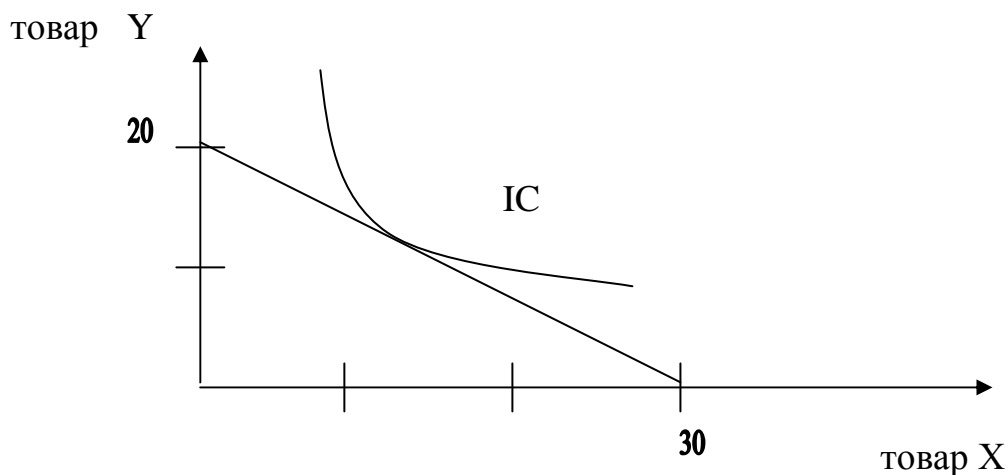
Задача 5

Визначити надлишок споживача, використавши дані таблиці і якщо ціна товару становить 40 гр. од.

Кількість одиниць товару (шт.)	1	2	3	3	5
MU, виражена у гр. од.	100	80	60	40	20

Задача 6

На графіку подано криву байдужості та бюджетну лінію певного поживача. Визначити дохід споживача, якщо ціна товару Y становить 10 гр. од. Якою є ціна товару X? Як зміниться положення бюджетної лінії за $p_y = 5$ гр. од. ? Записати рівняння двох бюджетних ліній, визначивши їх нахил.

ЗМ 2. Попит і пропонування, їх взаємодія. Концепція еластичності

Задача 1

Попит та пропозицію на ринку певного товару задано аналітично:

$$Q_D = 50 - 0,5 p ; Q_S = 0,5 + 5 p.$$

Визначити рівноважну ціну та рівноважний обсяг продажу.

Як зміниться ситуація на ринку даного товару, якщо буде встановлена фіксована ціна: а) $P_1 = 6$ гр. од.; б) $P_2 = 3$ гр. од. ?

Проаналізуйте ситуації на ринку графічно.

Задача 2

Попит та пропозицію на ринку певного товару задано аналітично:

$$Q_D = 29 - 2 p ; Q_S = 2 p - 7.$$

Визначити параметри рівноваги на даному ринку.

Припустимо, що введено по товарний податок, який сплачує виробник у розмірі 2 гр. од. Визначити ціну з податком, ціну без податку, обсяг продажу, величину надходжень до бюджету (суму податкових надходжень) та долю в них споживача й виробника.

Задача 3

Попит та пропозицію на ринку певного товару задано аналітично:

$$Q_D = 7 - p ; Q_S = 2 p - 2 .$$

Визначити параметри рівноваги на даному ринку.

Припустимо, що виробництво даного товару датується з бюджету у розмірі 1 гр. од. Визначити ціну з субсидією, обсяг продажу, величину виплат з бюджету.

Задача 4

Визначити коефіцієнти еластичності попиту (точкові та дуговий) за ціною, якщо попит задано аналітично: $Q_D = 200 - 2p$. $P_1 = 30$ гр. од. до $P_2 = 60$ гр. од.

Задача 5

Функція пропозиції: $Q_S = 0,9p - 100$.

Визначити коефіцієнт еластичності пропозиції, якщо $P_1 = 1000$ гр. од., а $P_2 = 500$ гр. од.

Задача 6

Еластичність за доходом на ювелірні вироби дорівнює 5. На скільки збільшиться попит на ювелірні вироби, якщо доход споживача збільшився на 5 %.

Задача 7

Перехресна еластичність попиту між рисом і гречкою становить 0,14. Що відбудеться, якщо ціна рису зросте на 10 % ?

Задача 8

Задано показники еластичності попиту за ціною ($-0,7$) та за доходом ($1,8$). Передбачається, що у майбутньому зростуть доходи на 8%, а ціни на 5%. Якою буде загальна зміна попиту на даний товар ?

ЗМ 3. Теорія виробництва

Задача 1

Визначити до якої категорії витрат постійних чи змінних можна віднести перелічені нижче витрати:

- амортизаційні витрати – 44 тис. грошових одиниць (гр. од.),
- витрати на сировину та матеріали – 330 тис. гр. од.,
- витрати на заробітну платню робочих – 180 тис. гр. од.,
- витрати на обладнання – 410 тис. гр. од.,
- транспортні витрати – 28 тис. гр. од.,
- заробітна платня управлінського персоналу – 150 тис. гр. од.,
- орендна платня – 12 тис. гр. од.,
- витрати на рекламу – 15 тис. гр. од.,

Визначити розмір витрат за категоріями.

Задача 2

Постійні витрати фірми складають 60 грн., змінні наведено у таблиці. Визначити загальні, середні (постійні, змінні, загальні) та граничні витрати. Проаналізуйте графіки постійних, змінних та граничних витрат.

Таблиця

Обсяг виробництва (одиниць)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Змінні витрати (грн.)	25	65	100	130	165	205	250	305	370	445

Задача 3

Заповніть таблицю і визначте, який обсяг виробництва вибере фірма, яка бажає максимізувати прибуток при ціні 5 грн. При якій ціні підприємство має закритися, якщо постійні витрати становлять 2.

Таблиця

Q	TC	FC	VC	MC	ATC	AFC	AVC
0	4						
1	8						
2	10						
3	14						
4	20						

Задача 4

За наведеними у таблиці даними обчисліть TR , сукупні, змінні та загальні середні витрати. Визначте, що має робити фірма - збільшити чи зменшити випуск продукції, чи припинити виробництво?

Таблиця

P	Q	TR	TC	FC	VC	ATC	AVC	MC
7	2000			1500			6,5	6,0

Задача 5

Підприємець, який організував виробництво зошитів, орендує приміщення за 200 гр. од. на місяць і використовує власні засоби виробництва вартістю 15 тис. гр. од., які повністю втрачають свою вартість за рік. Коли він працював продавцем у магазині технічних товарів, його заробітна плата становила 250 гр. од на місяць. Зайнявшись бізнесом, він став отримувати дохід 25 тис. гр. од. на місяць. Які зовнішні витрати та економічний прибуток?

Задача 6

Виробнича функція фірми має вигляд: $Q = 100 KL$, де Q – обсяг виробництва, K – витрати капіталу, L – витрати праці. Якщо ціна праці дорівнює 30 грн., а капіталу 120 грн., то чому будуть дорівнювати середні витрати виробництва при обсязі випуску 100 одиниць? 300 одиниць?

Задача 7

Знайдіть величину сукупного продукту, якщо відомо граничний продукт праці і кількість використовуваного фактора праці.

Таблиця

L, чол..	0	1	2	3	4	5
MP	0	2	3,5	5	7	4,5

ЗМ 4. Теорія ринкових структур. Ринки факторів виробництва

Задача 1

Фірма функціонує в умовах досконалої конкуренції. Функція її загальних витрат має вигляд: $TC = 500 + 4Q + 0,25Q^2$. Визначити точку рівноваги фірми та максимальний прибуток, якщо лінія попиту задана аналітично:

$$Q_D = 152 - 0,5p.$$

Задача 2

На ринку певного товару функціонують три великі фірми, долі яких становлять відповідно $K_1 = 50\%$, $K_2 = 30\%$, $K_3 = 15\%$. Доли інших 97 фірм становлять 5%. Визначити ступень концентрації ринку, використавши індекс Хірфендаля – Хіршмана.

Задача 3

Функція загальних витрат монополіста має вигляд $TC = 100 + 3Q$, а зворотна функція попиту $P = 200 - Q$. Якщо монополіст випускає 20 одиниць продукції на місяць, яким буде його загальний дохід.

Задача 4

Припустимо, що фірма повністю монополізувала виробництво певного товару. Наступна інформація відображує стан фірми:

$$MR = 1000 - 20Q$$

$$TR = 1000Q - 10Q^2$$

$$MC = 100 + 10Q$$

Скільки товару буде продано і за якою ціною, якщо: фірма функціонує в умовах монополії.

Задача 5

Визначити індекс Лінда для а) двох фірм, якщо їхні частки на ринку певного товару становлять: $K_1 = 40\%$, $K_2 = 30\%$;

б) для трьох фірм, якщо їхні частки на ринку певного товару становлять :
 $K_1 = 35\%$, $K_2 = 30\%$, $K_3 = 25\%$.

Задача 6

У таблиці наведено дані про величини граничного продукту праці й капіталу та її грошове значення. Обидва ресурси є змінними й купуються на конкурентному ринку. Ціна праці становить – 2 гр. од., а ціна праці – 3 гр. од.

Скільки одиниць праці та капіталу повинна придбати фірма, щоб виробляти з мінімальними витратами 64 одиниці продукту ?

Обсяг використано ресурсу праці	MPL	MRPL	Обсяг використано ресурсу капіталу	MPK	MRPK
1	10	5,0	1	21	10,5
2	8	4,0	2	18	9,0
3	6	3,0	3	15	7,5
4	5	2,5	4	12	6,0
5	4	2,0	5	9	4,5
6	3	1,5	6	6	3,0
7	2	1,0	7	3	1,5

ЗМ 5. Рівновага та ефективність ринкової системи

Задача 1

Обмежена кількість ресурсів (капіталу – 50 одиниць, праці – 100 одиниць) розподіляється між виробництвом товарів А і В. Залежність випуску продуктів А від обсягу використання праці і капіталу задається виробничою функцією $Q_A = K^{0.5} L^{0.5}$, залежність випуску продукції В — $Q_B = K^{0.2} L^{0.8}$. Побудуйте криву виробничих контрактів.

Задача 2

Олена має 8 стаканів молока та 2 булочки. Андрій має 2 стакани молока та 4 булочки. За таких умов гранична норма заміни молока на булочки у Олені становить 3, а у Андрія – 1. Накресліть діаграму Еджворта і покажіть, чи є такий розподіл ефективним.

Задача 3

Крива виробничих потужностей описується рівнянням $X^2 + Y^2 = 450$. Функція корисності суспільства $U(X, Y) = X \times Y$. Визначте оптимальний обсяг виробництва товарів. Чи може комбінація товарів X і Y , з точки зору суспільства, бути технічно ефективною, але неефективною економічно?

VI. Завдання контрольних робіт за варіантами для студентів заочної форми навчання та методичні рекомендації до її виконання

Варіант 1. Тема: Предмет і методологічні основи мікроекономіки

Теоретична частина

План

1. Проблема обмеженості ресурсів і необхідність вибору.
2. Предмет і функції мікроекономіки.
3. Методологічні основи й принципи мікроекономіки.

Практична частина

Задача

У таблиці наведено дані про величини граничного продукту праці і капіталу та її грошове значення. Обидва ресурси є змінними та купуються на конкурентному ринку. Ціна праці становить – 2 гр. од., а ціна праці – 3 гр. од. Скільки одиниць праці та капіталу повинна придбати фірма, щоб виробляти з мінімальними витратами 64 одиниці продукту ?

Обсяг використано ресурсу праці	MPL	MRPL	Обсяг використано ресурсу капіталу	MPK	MRPK
1	10	5,0	1	21	10,5
2	8	4,0	2	18	9,0
3	6	3,0	3	15	7,5
4	5	2,5	4	12	6,0
5	4	2,0	5	9	4,5
6	3	1,5	6	6	3,0
7	2	1,0	7	3	1,5

Варіант 2. Тема: Попит та пропозиція як характеристики ринку

Теоретична частина

План

1. Попит: поняття, крива. Закон попиту.
2. Фактори попиту (цінові та нецінові), їх вплив на зміни попиту та його величини.
3. Пропозиція (поняття, крива. закон). Фактори пропозиції, їх вплив на зміни пропозиції та її величини.

Практична частина

Задача

Визначити до якої категорії витрат постійних чи змінних можна віднести перелічені нижче витрати:

- амортизаційні витрати – 44 тис. грошових одиниць (г.од.),
- витрати на сировину та матеріали – 330 тис. г.од.,
- витрати на заробітну платню робочих – 180 тис. г.од.,
- витрати на обладнання – 410 тис. г.од.,
- транспортні витрати – 28 тис. г.од.,
- заробітна платня управлінського персоналу – 150 тис. г.од.,
- орендна платня – 12 тис. г.од.,
- витрати на рекламу – 15 тис. г.од.

Визначити розмір витрат за категоріями.

Варіант 3. Тема: Основи аналізу взаємодії попиту та пропозиції

Теоретична частина

План

1. Попит та пропозиції як характеристики ринку.
2. Ринкова рівновага (аналітичне, графічне і логічне пояснення).
3. Механізм відновлення рівноваги.

Практична частина

Задача

За наведеними у таблиці даними обчисліть TR , сукупні, змінні та загальні середні витрати. Визначте, що має робити фірма - збільшити чи зменшити випуск продукції, чи припинити виробництво?

Таблиця

P	Q	TR	TC	FC	VC	ATC	AVC	MC
5	1000			150			2,5	2,0

Варіант 4. Тема: Ринкова рівновага й проблема її сталості

Теоретична частина

План

1. Ринкова рівновага (логічне, графічне, аналітичне пояснення).
2. Сталість рівноваги. Вплив податків і дотацій на стан рівноваги (логічне і графічне пояснення).
3. Випадки, коли рівновага відсутня у позитивній частині всіх координат.
4. Випадки, коли рівновага має місце більш ніж в одній точці.

Практична частина

Задача

Підприємець, який організував виробництво зошитів, орендує приміщення за 200 гр. од. на місяць і використовує власні засоби виробництва вартістю 15 тис. гр. од., які повністю втрачають свою вартість за рік. Коли він працював продавцем у магазині технічних товарів, його заробітна плата становила 250 гр. од на місяць. Зайнявшись бізнесом, він став отримувати дохід 25 тис. гр. од. на місяць. Які зовнішні витрати та економічний прибуток?

Варіант 5. Тема: Теорія граничної корисності й поведінка споживача

Теоретична частина

План

1. Свобода вибору і суверенітет споживача.
2. Загальна й гранична корисність, їх графічний аналіз. Закон спадної граничної корисності.
3. Функція корисності, її модифікація.

Практична частина

Задача

Постійні витрати фірми складають 40 грн., змінні наведено у таблиці.
Визначити загальні, середні (постійні, змінні, загальні) та граничні витрати.

Таблиця

Обсяг виробництва (одиниць)	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Змінні витрати (грн.)	20	60	80	100	140	200	260	300	400	480

Варіант 6. Тема: Теорія споживчої поведінки

Теоретична частина

План

1. Загальна, гранична корисність і обґрунтування закону попиту.
2. Закони Госсена, їх використання в теорії споживчої поведінки.
3. Поняття “рівновага споживача”. Припущення в теорії споживання.

Практична частина

Задача

Попит та пропозицію на ринку певного товару задано аналітично:

$$Q_D = 50 - 0,5 p ; Q_S = 0,5 + 5 p.$$

Визначити рівноважну ціну та рівноважний обсяг продажу.

Як зміниться ситуація на ринку даного товару, якщо буде встановлена фіксована ціна: а) $P_1 = 6$ грн. од.; б) $P_2 = 3$ грн. од. ?

Проаналізуйте ситуації на ринку графічно.

Варіант 7. Тема: Кардиналістський (кількісний) підхід до визначення рівноваги споживача

Теоретична частина

План

1. Споживчий вибір. Рівновага споживача.
2. Корисність: загальна й гранична, їх графіки. Зважена гранична корисність.
3. Визначення рівноваги споживача, її умови за кількісною теорією корисності. Другий закон Госсена.

Практична частина

Задача

Попит та пропозицію на ринку певного товару задано аналітично:

$$Q_D = 29 - 2p; \quad Q_S = 2p - 7.$$

Визначити параметри рівноваги на даному ринку.

Припустимо, що введено по товарний податок, який сплачує виробник у розмірі 2 гр. од. Визначити ціну з податком, ціну без податку, обсяг продажу, величину надходжень до бюджету (суму податкових надходжень) та долю в них споживача й виробника.

Варіант 8. Тема: Ординалістський (порядковий) підхід до визначення споживчої рівноваги

Теоретична частина

План

1. Споживчий відбір. Поняття “рівновага споживача”.
2. Особливості аналізу функції корисності з ординалістських позицій.
3. Криві байдужості, їх властивості. Карта байдужості.
4. Бюджетна лінія: поняття і використання в ординалістській концепції.

Практична частина

Задача

Попит та пропозицію на ринку певного товару задано аналітично:

$$Q_D = 7 - p ; Q_S = 2p - 2 .$$

Визначити параметри рівноваги на даному ринку.

Припустимо, що виробництво даного товару датується з бюджету у розмірі 1 гр. од. Визначити ціну з субсидією, обсяг продажу, величину виплат з бюджету.

Варіант 9. Тема: Моделювання поведінки споживача на ринку товарів

Теоретична частина

План

1. Зміна оптимального стану споживача як результат змін доходу. Криві “доход-споживання”. Криві й закон Енгеля.
2. Криві “ціна-споживання” і виведення кривих попиту.
3. Ефект доходу і ефект зміщення. Парадокс Гіффена.
4. Надлишок споживача: поняття, утворення. Сукупний надлишок.

Практична частина

Задача

Визначити коефіцієнти еластичності попиту (точкові та дуговий) за ціною, якщо попит задано аналітично: $Q_D = 200 - 2p$. $P_1 = 40$ гр. од. до $P_2 = 70$ гр. од.

Варіант 10. Тема: Концепція еластичності попиту

Теоретична частина

План

1. Поняття “еластичність попиту”. Фактори й ступені еластичності попиту.
2. Методика визначення цінового коефіцієнта еластичності попиту.

3. Методика визначення коефіцієнта еластичності попиту за доходом. Критерії його значень для “нормальних” і “неякісних” товарів.
4. Сутність перехресної еластичності попиту. Її коефіцієнт. Практичне використання в обґрунтуванні цінової політики виробників (продавців).

Практична частина

Задача

На ринку певного товару функціонують три великі фірми, долі яких становлять відповідно $K_1 = 50\%$, $K_2 = 30\%$, $K_3 = 15\%$. Долі інших 97 фірм становлять 5%. Визначити ступень концентрації ринку, використавши індекс Хірфендаля – Хіршмана.

Варіант 11. Тема: Ринковий попит. Еластичність попиту

Теоретична частина

План

1. Сутність поняття “попит”. Закон попиту.
2. Ринковий попит: поняття і методика визначення.
3. Еластичність попиту, її фактори, ступені та коефіцієнт.

Практична частина.

Задача

Фірма функціонує в умовах досконалої конкуренції. Функція її загальних витрат має вигляд: $TC = 500 + 4Q + 0,25Q^2$. Визначити точку рівноваги фірми та максимальний прибуток, якщо лінія попиту задана аналітично:

$$Q_D = 152 - 0,5p.$$

Варіант 12. Тема: Мікроекономічна модель підприємства

Теоретична частина

План

1. Підприємство як суб'єкт ринкових відносин.
2. Мотивація поведінки підприємства. Фактори часу і періоди функціонування підприємства.

3. Підходи до класифікації видів підприємств (залежно від форми власності; від кількості працюючих та обсягу валового доходу; від реалізації продукції; за структурною організацією; залежно від способу утворення та формування статутного фонду).

Практична частина

Задача

Функція пропозиції : $Q_s = 0,9p - 100$.

Визначити коефіцієнт еластичності пропозиції, якщо $P_1 = 1000$ гр. од., а $P_2 = 500$ гр. од.

Варіант 13. Тема: Теорія виробництва, виробнича функція

Теоретична частина

План

1. Виробнича функція: поняття та модифікації.
2. Ізокванта виробничої функції, її властивості. Карта ізоквант.
3. Заміщення факторів виробництва: поняття, умови. Ізокошта виробничої функції.
4. Віддача від масштабу. Еластичність масштабу і її взаємозв'язок з еластичністю виробництва.

Практична частина

Задача

Задано показники еластичності попиту за ціною (- 0,7) та за доходом (1,8). Передбачається, що у майбутньому зростуть доходи на 8%, а ціни на 5%. Якою буде загальна зміна попиту на даний товар ?

Варіант 14. Тема: Теорія виробництва і граничних продуктів

Теоретична частина

План

1. Виробничий процес, його складові. Виробнича функція та економічна ефективність виробництва.

2. Загальний, середній та граничний продукти, їх динаміка.
3. Поняття виробничої функції, її властивості.

Практична частина

Задача

Постійні витрати фірми складають 7 грн., змінні наведено у таблиці.
Визначити загальні, середні (постійні, змінні, загальні) та граничні витрати.

Таблиця

Обсяг виробництва (одиниць)	1	2	3	4	5	6	7	8
Змінні витрати (грн.)	10	30	60	90	120	160	180	240

Варіант 15. Тема: Витрати виробництва

Теоретична частина

План

1. Витрати виробництва: економічний та бухгалтерський підходи до визначення.
2. Загальні, середні й граничні витрати виробництва.
3. Закон спадної віддачі й динаміка витрат.

Практична частина

Задача

Перехресна еластичність попиту між рисом і гречкою становить 0,16.

Що відбудеться, якщо ціна рису зросте на 10 % ? Як зміниться ситуація на ринку, якщо ціна на гречку зменшиться на 5% ? Проілюструйте ситуації графічно.

Варіант 16. Тема: Витрати виробництва і випуск продукції

Теоретична частина

План

1. Функція витрат і рівновага виробника.
2. Витрати виробництва у короткостроковому періоді.
3. Витрати виробництва у довгостроковому періоді.

Практична частина

Задача

Еластичність за доходом на ювелірні вироби дорівнює 5. На скільки збільшиться попит на ювелірні вироби, якщо доход споживача збільшився на 5 %. Як відреагує попит на зменшення доходу ? Проілюструйте ситуації графічно.

Варіант 17. Тема: Ринкова пропозиція. Еластичність пропозиції

Теоретична частина

План

1. Сутність поняття “пропозиція”. Закон пропозиції, його аргументація.
2. Ринкова пропозиція: поняття, методика визначення (аналітичний і графічний аналіз).
3. Еластичність пропозиції. Методика визначення коефіцієнта еластичності пропозиції.

Практична частина

Задача

Функція загальних витрат монополіста має вигляд $TC = 100 + 3Q$, а зворотна функція попиту $P = 200 - Q$. Якщо монополіст випускає 20 одиниць продукції на місяць, яким буде його загальний дохід.

Варіант 18. Тема: Теорія ринкових структур

Теоретична частина

План

1. Ринкова структура: поняття, класифікація.
2. Кількісні методи оцінки структури ринку (індекс концентрації, індекс Херфіндаля - Хіршмана, індекс Лінда, індекс Лернера та ін.)
3. Загальна характеристика основних типів ринкових структур.

Практична частина

Задача

Припустимо, що фірма повністю монополізувала виробництво певного товару. Наступна інформація відображує стан фірми:

$$MR = 1000 - 20 Q$$

$$TR = 1000 Q - 10 Q^2$$

$$MC = 100 + 10 Q$$

Скільки товару буде продано і за якою ціною, якщо: фірма функціонує в умовах монополії.

Варіант 19. Тема: Поведінка фірми в умовах досконалої (чистої) конкуренції

Теоретична частина

План

1. Характеристика ринку чистої конкуренції.
2. Рівновага конкурентної фірми в короткостроковому періоді.
3. Довгострокова рівновага конкурентної фірми.
4. Чиста конкуренція та ефективність.

Практична частина

Задача

На околиці мешкають дві родини. Попит першої родини на освітлення околиці $Q_{D1} = 15 - p$, а попит другої – $Q_{D2} = 15 - 2p$. Граничні витрати на виробництво електроенергії становлять 5 грошових одиниць.

Визначити:

1. Функцію попиту на освітлення околиці.
2. Суспільно оптимальний обсяг освітлення околиці.

Варіант 20. Тема: Поведінка фірми в умовах монополії

Теоретична частина

План

1. Основні риси чистої монополії.
2. Монополія у короткостроковому періоді. Дискримінаційна поведінка монополії.
3. Оптимум монополії у довгостроковому періоді: три варіанти (графічне і логічне пояснення).
4. Економічні наслідки монополізму.

Практична частина

Задача

Попит та пропозицію на ринку певного товару задано аналітично:

$$Q_D = 60 - 0,3 p ; Q_S = 0,7 p.$$

Визначити рівноважну ціну та рівноважний обсяг продажу.

Як зміниться ситуація на ринку даного товару, якщо буде встановлена фіксована ціна: а) $P_1 = 30$ гр. од.; б) $P_2 = 63$ гр. од. ?

Проаналізуйте ситуації на ринку графічно.

Варіант 21. Тема: Поведінка фірми в умовах монополістичної конкуренції

Теоретична частина

План

1. Характеристика монополістичної конкуренції. Диференціація продукту.
2. Аналіз поведінки фірми в умовах монополістичної конкуренції в довгостроковому періоді.
3. Монополістична конкуренція в довгостроковому періоді.
4. Монополістична конкуренція та ефективність.

Практична частина

Задача

Попит та пропозицію на ринку певного товару задано аналітично:

$$Q_D = 600 - 100 p ; Q_S = 150 + 50p.$$

Визначити рівноважну ціну та рівноважний обсяг продажу. Припустімо, що на даний товар введено по товарний податок у розмірі 1 гр. од. на одиницю товару. Визначити: ціну брутто, ціну нетто, обсяг продажу, величину податкових надходжень до бюджету та долі в них виробника й споживача.

Варіант 22. Тема: Поведінка фірми в умовах олігополії

Теоретична частина

План

1. Олігополія, її ознаки.
2. Моделі олігопольної поведінки, їх характеристика.
3. Оцінка економічної ефективності олігополії.

Практична частина

Задача

Попит та пропозицію на ринку певного товару задано аналітично:

$$Q_D = 14 - 2p ; Q_S = 4p - 16$$

Визначити рівноважну ціну та рівноважний обсяг продажу. Припустімо, що виробництво даного товару субсидується з бюджету ($C=3$ гр. од.). Якими є наслідки даного рішення ? Визначити величину виплат з бюджету.

Варіант 23. Тема: Ринок факторів виробництва

Теоретична частина

План

1. Теорія граничної продуктивності й попит на ресурси. Утворення похідного попиту.
2. Зміни в попиті на ресурси. Еластичність попиту на ресурси.
3. Оптимальне співвідношення ресурсів.

Практична частина

Задача

Визначити індекс Лінда для а) двох фірм, якщо їхні долі на ринку певного товару становлять: $K_1 = 50\%$, $K_2 = 20\%$;

б) для трьох фірм, якщо їхні долі на ринку певного товару становлять :

$$K_1 = 35\%, K_2 = 30\%, K_3 = 25\%.$$

Варіант 24. Тема: Ринок праці

Теоретична частина

План

1. Праця як фактор виробництва, її мобільність.
2. Попит і пропозиція праці.
3. Заробітна плата на конкурентних ринках праці. Диференціація ставок зарплати.
4. Інвестиції у людський капітал.

Практична частина

Задача

Попит та пропозицію на ринку певного товару задано аналітично:

$$Q_D = 7 - p; \quad Q_S = 2p - 5$$

Визначити рівноважну ціну та рівноважний обсяг продажу. Проаналізуйте ситуацію на ринку даного товару (аналітично і графічно), якщо буде встановлено фіксована ціна: а) $P_1 = 3$ гр. од.; б) $P_2 = 5$ гр. од.

Варіант 25. Тема: Ринок капіталів

Теоретична частина

План

1. Ринок фінансового капіталу та його рівновага. Модель між часового вибору.
2. Пропозиція реального (фізичного) капіталу.
3. Попит на послуги основного капіталу та рівновага в різних типах ринкових структур.

Практична частина

Задача

На основі даних таблиці визначити загальну корисність. Побудувати графіки TU та MU та визначте загальну користь, яку отримує споживач від споживання усього набору благ.

Одиниць товару А	1	2	3	4	5	6	7
MUA (ютілей)	12	10	8	6	2	0	-5
MUB (ютілей)	8	6	4	2	0	-2	-4

Варіант 26. Тема: Ринок природних ресурсів

Теоретична частина

План

1. Земля як економічний ресурс: зміст, структура особливості.
2. Ціноутворення на відновлювані та не відновлювані природні ресурси.
3. Ринок землі та земельна рента. Орендна плата за землю. Ціна землі.
4. Альтернативне використання землі й витрати.

Практична частина

Задача

Попит та пропозицію на ринку певного товару задано аналітично:

$$Q_D = 10 - p ; Q_S = 2p - 5$$

Визначити рівноважну ціну та рівноважний обсяг продажу. Припустімо, що на даний товар введено по товарний податок у розмірі 1,5 гр. од. з одиниці товару. Визначити: ціну брутто, ціну нетто, обсяг продажу, величину податкових надходжень та долі в них споживача й виробника.

Варіант 27. Тема: Загальна рівновага конкурентних ринків

Теоретична частина

План

1. Аналіз загальної рівноваги, її етапи.
2. Система рівнянь загальної рівноваги Л.Вальраса. Закон Вальраса.
3. Загальна рівновага за Парето.
4. Загальна ефективність конкурентних ринків (при обміні, у виробництві, на ринку товарів).

Практична частина

Задача

Споживач має намір витратити на купівлю товарів X та Y 320 гр. од. Ціни товарів відповідно становлять 16 гр. од. та 8 гр. од. Записати рівняння бюджетної лінії та намалювати її. Як зміниться положення бюджетної лінії та її рівняння, якщо ціни товарів зростуть на 10%. Визначити три точки лінії попиту на товар X та намалювати її.

Варіант 28. Тема: Загальна ринкова рівновага, її моделі

Теоретична частина

План

1. Засади аналізу ринкової рівноваги.
2. Неокласична модель загальної рівноваги (модель без виробництва; модель із виробництвом).
4. Кейнсіанський підхід до загальної рівноваги.

Практична частина

Задача

Визначити надлишок споживача, використавши дані таблиці і якщо ціна товару становить 40 гр. од.

Кількість одиниць товару (шт.)	1	2	3	3	5
MU, виражена у гр.од.	100	80	60	40	20

Варіант 29. Тема: Рівновага та ефективність ринкової системи

Теоретична частина

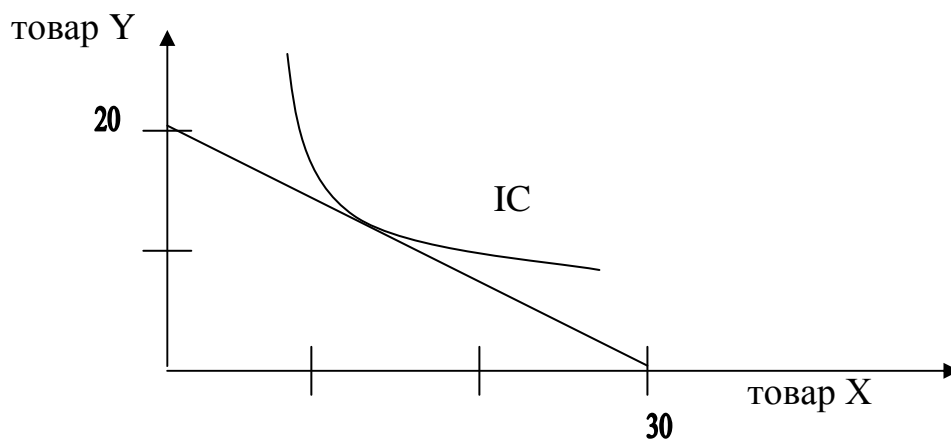
План

1. Часткова й загальна рівновага. Ефект зворотного зв'язку.
2. Діаграма Еджворта. Крива ефективності виробництва.
3. Теорія загальної рівноваги й політика економічного добробуту.
Критерії оцінки добробуту. Перша та друга теореми економіки.

Практична частина

Задача

На графіку подано криву байдужості та бюджетну лінію певного споживача. Визначити дохід споживача, якщо ціна товару X становить 8 гр. од. Якою є ціна товару Y? Як зміниться положення бюджетної лінії за $P_X = 10$ гр. од. ? Записати рівняння двох бюджетних ліній, визначивши їх нахил.

Варіант 30. Тема: Інституціональні аспекти ринкового господарювання

Теоретична частина

План

1. Зовнішні ефекти й зовнішні витрати.
2. Суспільні блага та ефективність.
3. Оптимізація суспільного вибору. Економічна оцінка суспільних проектів.

Практична частина

Задача

Припустимо, що споживач має фіксований дохід 28 гр. од. Він купує два товари (товар А та В), ціни яких відповідно $P_A = 2$ гр. од., $P_B = 4$ гр. од.

Визначити рівноважний набір товарів А та В, використовуючи дані про граничну граничність товарів, які наведені у таблиці.

Одиниць товару А	1	2	3	4	5	6	7
MU_A (ютілей)	10	8	7	6	5	4	3
Одиниць товару В	1	2	3	4	5	6	7
MU_B (ютілей)	28	24	20	16	12	8	4

Список рекомендованої літератури для виконання контрольної роботи

1. Будаговська С. Мікро- і макроекономіка. - К.: Основи, 2001.
2. Гальперин В.М., Игнатьев С.М., Моргунов В.И. Микроэкономика: Учебник в 2-х частях. СПб.: Питер, 2001.
3. Долан Э., Линдсей Д. Рынок: микроэкономическая модель. – С - Пб.: Автокомп, 1999.
4. Економічна теорія: макро і мікроекономіка. - К.: Альтернатива, 2001.
5. Задоя А.О. Мікроекономіка. Курс лекцій та вправи. - К.: Знання, 2002.
6. Ильин В. Поведение потребителей. – С - Пб.: Питер, 2000.
7. Макконнелл К., Брю С. Экономикс. Принципы, проблемы и политика. - М.: Инфра, 2000.
8. Мікроекономіка: Підручник / За ред. В.Д. Балилевича, -- К.: Знання, 2007. – 677 с.
9. Нуреев Р.М. Курс микроэкономики. - М.: Норма – Инфра, 1999.
10. Пиндайк Р. Микроэкономика. - М.: Дело, 2000.
11. Овчинников Г. Микроэкономика: Конспект лекций. – С - Пб.: Питер, 2000.
12. Селищев А.С. Микроэкономика: Учебник для вузов. – СПб.: Питер, 2005.
13. Тигова Т. Микроэкономика. - К.: МАУП, 2000.
14. Тимофієва С.Б., Шекшуєв О.А. Мікроекономіка. Тексти лекцій. - Харків: ХДАМГ, 2004.
15. Тимофієва С.Б., Штефан С.І. Методичні рекомендації до виконання контрольних робіт та завдання з курсу “Мікроекономіка” (для студентів 3 курсу заочної форми навчання).- Харків: ХДАМГ, 2003. - 40 с.
16. Тимофієва С.Б., Стадник Г.В. Тестовий контроль знань, умінь і навичок студентів з модуля „Мікроекономіка”. Тестові завдання за змістовими модулями для студентів усіх форм навчання напрямів підготовки „Економіка підприємства” та „Облік і аудит”. – Х.: ХНАМГ, 2007.
17. Фандель Г. Теорія виробництва та витрат. - К.: Таксон, 2001.
18. Ястремський О. Основи мікроекономіки: Підручник для вузів. - К.: Знання, 1998.
19. Экономическая школа. Вып. 1-3. Научно-популярный иллюстрированный журнал. Экон.школа.- С – П, 1992.

Міністерство освіти і науки України
Харківська національна академія
міського господарства

Кафедра економічної теорії

**Контрольна робота
з курсу “Мікроекономіка”.**

Варіант 7. Тема: Кардиналістський
(кількісний) підхід до визначення
рівноваги споживача

Виконав студент
3 курсу групи О і А -1
заочного факультету
Петров Сергій Іванович

Харків – ХНАМГ – 2009/2010 навальний рік.

Зразок плану контрольної роботи

План

Вступ.

1. Споживчий вибір. Рівновага споживача.
2. Корисність: загальна й гранична, їх графіки. Зважена гранична корисність.
3. Визначення рівноваги споживача, її умови за кількісною теорією корисності. Другий закон Госсена.

Висновки.

Список використаної літератури.

Зразок написання вступу

ВСТУП

Тема контрольної роботи є досить актуальною в сучасних умовах.

Обґрунтувати теоретичну і практичну актуальність теми.

.....

Контрольна робота складається з вступу, трьох розділів, висновків і списку використаної літератури.

У першому розділі характеризуються.....

.....

У другому розділі розглядаються.....

.....

Третій розділ присвячений
аналізу.....

При написанні контрольної роботи використовувалися підручники
....., монографії....., статистичні матеріали....., статті та
ін.

Зразок написання висновків

ВИСНОВКИ

Вивчавши теоретичні аспекти кардиналістської теорії корисності
 зазначимо, що

Зразок оформлення таблиці

Таблиця 1.1 – Сітка корисності

Склянка лимонаду за порядком	Гранична корисність MU (ютиля)	Загальна корисність TU (ютиля)
1	10	10
2	8	18
3	6	24
4	5	29
5	3	32
6	1	33
7	0	33
8	-1	32
9	-2	30
10	-3	27

За даними таблиці, охарактеризуємо динаміку TU та MU

.....

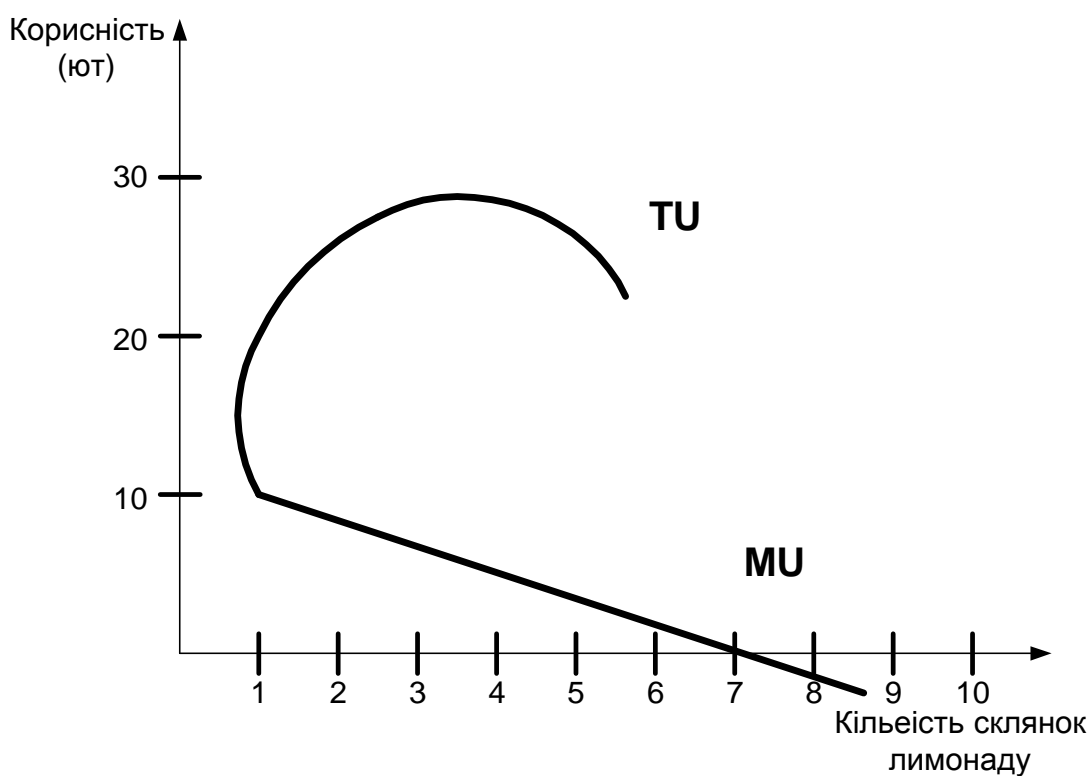
Зразок оформлення графіків

Рис. 1. – Графіки загальної TU і граничної MU корисності

Графіки відбивають зростання загальної TU корисності й зменшення граничної корисності MU

Зразок оформлення списку використаної літератури за абеткою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Базилевич В., Базилевич К., Баластрик Л. Макроекономіка. – К.: Знання, 2004. – 828 с.
2. Задоя А.О. Мікроекономіка. Курс лекцій та вправи. - К.: Знання, 2002.
3. Нуреев Р.М. Курс микроэкономики. - М.: Норма – Инфра, 1999.
4. Петров В. Проблемы потребительского выбора. // Вопросы экономики. – 2006. - №4. – С. 35-41.
5. <http://www.rada.gov.ua>
6. <http://www.kmu.gov.ua>
7. <http://www.ukrstat.gov.ua>

VII. Глосарій. (Опорні поняття та категорії за змістовими модулями)

ЗМ 1. Теорія поведінки споживача

Опорні поняття та категорії.

Блага – це засоби задоволення потреб людини..

Бюджетна лінія – це лінія , точки якої відповідають комбінації гранично можливій кількості товарів у наборі, які можуть бути придбані, враховуючи обмежений бюджет споживача.

Бюджетне обмеження – це грошові доходи, що визначають обсяг попиту споживачів за наявних цін на ринку. Економічна інтерпретація бюджетного обмеження полягає в тому, що загальна сума грошових витрат споживача має дорівнювати його доходу.

Виробничі можливості – можливості суспільства (чи окремого підприємства) щодо виробництва економічних благ при повному та раціональному використанні всіх наявних обмежених видів ресурсів за певного технологічного рівня виробництва.

Гранична корисність – це приріст загальної корисності товарного набору при збільшенні обсягу споживання певного товару на одну одиницю, – це додаткова корисність від споживання додаткової одиниці блага.

Гранична норма заміщення (субституції) показує, якою кількістю одного товару споживач готовий пожертвувати заради збільшення споживання другого товару на одну одиницю за незмінного рівня загальної корисності спожитого.

Економічний вибір – вибір найкращого (із можливих альтернативних) варіанта використання ресурсів для максимального задоволення потреб за певного рівня затрат. Свій вибір стосовно того, що, скільки, як і для кого (для чого) виробляти, економічні суб'єкти здійснюють з огляду на наявні ресурси та можливі альтернативні варіанти їх застосування.

кошика.

Економічні ресурси – це людські, природні та капітальні блага, які використовуються для виробництва нових економічних благ.

Ефект доходу – це ефект, зумовлений впливом на попит споживача зміни обсягу його реального доходу внаслідок зміни ціни на блага, що споживаються.

Ефект заміщення – це ефект, який вказує на те, що споживач у процесі споживання заміщує товаром, що став дешевий, інші дорожчі товари, які він зможе придбати на свою додаткову заробітну плату.

Загальна (сукупна) корисність певної кількості однойменних благ – це сума граничних корисностей всіх одиниць цього блага.

Карта байдужості – сукупність кривих байдужості, кожна з яких представляє інший рівень корисності.

Корисність – явище суб'єктивне, індивідуальне, -- це задоволення, яке споживач отримує від споживання товарів чи послуг або від будь-якої

діяльності. В теорії корисності існує поняття про умовні одиниці корисності – ютилі (від англ. Utility – корисність), що означає міру задоволення, отриману від споживання одиниці блага.

Крива байдужості – це лінія рівної корисності, всі точки якої показують множину наборів комбінацій двох благ, що забезпечують один і той самий рівень корисності для споживача, внаслідок чого йому однаково, який обрати набір двох товарів, що знаходяться в кількісному співвідношенні, що відповідає положенню точок на кривій байдужості.

Крива Енгеля – показує співвідношення між доходом і обсягом споживання певного товару при незмінності інших факторів, що впливають на попит.

Кутове рішення споживача – якщо жодна точка бюджетної лінії не дотикається до кривої байдужості, оптимум споживача визначається точкою, яка є найближчою до дотику.

Лінія „доход-споживання” – це крива, яка проходить через усі точки рівноваги споживача, пов’язані з різними рівнями доходу і показує співвідношення між доходом споживача та кількістю товарів, що купуються, при незмінних цінах.

Лінія „ціна-споживання” – це крива, яка проходить через всі точки рівноваги споживача, пов’язані з різними рівнями цін одного з товарів за умови незмінності всіх інших факторів попиту.

Межа можливих корисностей показує, як корисність, яку отримують споживачі, змінюється при всіх можливих варіантах розподілу ресурсів та виробленої продукції.

Мікроекономіка – це розділ економічної теорії, що вивчає обґрунтування виборів, як здійснюються економічними одиницями (споживачами, виробниками, вкладниками капіталу та інших ресурсів, фірмами), що прагнуть досягти мети за наявних обмежених ресурсів.

Мікросистема – це система економічних відносин між господарюючими суб’єктами.

Метод – теоретичний підхід, спосіб, засіб, прийом і операція, за допомогою яких пізнають виробничі відносини, економічні закони та механізм їхньої дії.

Методика – конкретизація методу, доведення його до інструкції, алгоритму, чіткого описання способу здійснення („методика оцінювання”, „методика розрахунку” і т.п.)

Методологія – принцип побудови методів, їх наукове поєднання („методологія обліку”, „методологія планування” тощо).

Набір байдужості – набір варіантів споживчих товарів, кожен з яких має однакову корисність, тому для споживача байдуже, який варіант обрати, оскільки кожен з них не має переваг над іншим.

Об’єкти – з приводу яких складаються відносини в мікросистемі.

Потреба – це нужда в чому-небудь, необхідному для підтримки життєдіяльності та розвитку особи, фірми, колективу чи суспільства. Потреба є спонукою до активних дій, які дають можливість домагатися її задоволення.

Рівновага споживача (оптимальний вибір) – це набір товарів, що максимізує корисність при обмеженому рівні бюджету (доходу) споживача.

Смаки (уподобання) – це ієрархічна система цінностей людини стосовно тих благ, які задовольняють її життєві потреби.

Спадаюча гранична корисність – корисність, що впливає зі споживання товару, яка має таку властивість: кожна нова одиниця спожитого товару додає ефекту до загальної корисності менше, ніж ефект від попередньої.

Споживча рівновага – структура витрат споживача (при даному рівні бюджетного доходу), при якому досягається найбільша загальна корисність від усього придбаного ним набору споживчих благ. Змінюючи цю структуру на користь збільшення витрат на одні товари за рахунок інших, споживач не здатен збільшити загальну корисність.

Споживчий надлишок – різниця між максимальною сумою, яку споживач був готовий заплатити за кількість товару (цінність блага) і фактично заплаченою сумою (ринкова вартість блага).

Теорія міжчасового вибору – теорія використання грошових доходів у поточному та майбутньому періоді найбільш раціонально.

Функція корисності – це економіко-математична модель, котра відображає зв'язок між певною кількістю економічних благ, які споживач прагне придбати, і рівнем корисності, що споживач сподівається отримати від споживання цих благ протягом певного періоду.

Часові переваги – схильність індивіда віддавати перевагу реальному благу тепер, ніж відкладати його одержання на майбутнє.

Цінність блага – корисність блага, виражена в грошових одиницях.

ЗМ 2. Попит і пропонування, їх взаємодія. Концепція еластичності

Опорні поняття та категорії.

Абсолютно еластичний попит – це гіпотетичний випадок, коли величина попиту падає до нуля у випадку зростання цін. Величина попиту прямує до нескінченності при зменшенні ціни.

Величина попиту – кількість товарів певного виду, яку споживач бажає придбати за певною ціною протягом певного періоду, змінюється під впливом ціни даного товару. Графічно відображується пересуванням від до іншої однієї точки на незмінній кривій попиту.

Величина пропозиції – кількість товарів певного виду, запропонована до продажу на ринку за певною ціною протягом певного періоду і залежить від дії цінового фактору. Графічно відображується пересуванням від однієї точки до іншої на незмінній кривій пропозиції.

Взаємодія попиту і пропозиції – процес, який викликає формування ринкової ціни, яка задовольняє одночасно і продавця, і покупця.

Еластичний попит, коли величина попиту змінюється швидше зміни цін $E^p_d > 1$.

Еластичність попиту - це міра реакції величини попиту на зміну якогось фактору попиту. Цінова еластичність попиту вимірюється коефіцієнтом еластичності попиту за ціною.

Еластичність попиту за доходом показує міру зміни величини попиту при зміні доходу споживача. Визначається як відношення відсоткової зміни величини попиту до відсоткової зміни доходу споживача.

Закон попиту є корінною властивістю попиту, яка відображає зворотну залежність між ціною товару та величиною попиту на цей товар або послугу за решти рівних умов.

Закон пропозиції відображує пряму залежність величини пропозиції від ціни товару за решти рівних умов (чим вища ціна товару, тим більша кількість товару пропонується; нижча ціна обумовлює менший рівень пропозиції).

Нееластичний попит – це ситуація, коли істотна зміна ціни призводить до незначної зміни величини попиту $0 > E^P_D < 1$.

Одинична еластичність – це ситуація, коли Зміна ціни приводить до пропорційної зміни величини попиту $E^P_D = 1$.

Перехресна еластичність попиту характеризує зміну величини попиту на товар після зміни ціни іншого товару.

Попит (D - Demand) - це забезпечене грошима бажання придбати товар або послугу за деякою ціною з можливих у певний період часу. Зазначимо, що поняття "попит" відбиває і бажання, і можливість споживача придбати за деякою ціною товар або послугу, бо одного "бажання" недостатньо, тому що "бажання" не може реалізуватися, а отже, не відбивається ринком. Тому важливою є друга умова - "можливість" (спроможність) придбати товар чи послугу.

Пропозиція (S - supply) - це бажання продати товар чи послуги, це загальна кількість товарів чи послуг, які є на ринку або які можуть на нього надійти, при різних можливих цінах.

Прямий коефіцієнт еластичності попиту за ціною (E^P_D) – це частка від ділення процентної зміни величини попиту і процентної зміни величини цін товару. Це міра можливої реакції споживача на зміну ціни. Величина, зворотна коефіцієнту еластичності, називається гнучкістю ціни.

Ринкова пропозиція – це сума індивідуальної пропозиції виробників за всіх можливих цін.

Ринкова ціна – ціна, що сформувалася на вільному конкурентному ринку під впливом попиту та пропозиції, або рівноважна ціна; ціна товарів, що утворилася на реальному сучасному ринку в певний період часу.

Ринковий попит – це сумарний попит усіх споживачів на ринку певного товару. Величина ринкового попиту при кожному значенні ціни дорівнює сумі величин окремих споживачів при даному значенні ціни.

Цінова еластичність пропозиції – це відсоткова зміна обсягу пропозиції, спричинена одновідсотковою зміною ціни даного товару за умови, що всі інші фактори, які впливають на пропозицію, залишаються незмінними.

ЗМ 3. Теорія виробництва

Опорні поняття та категорії.

Бухгалтерські витрати - це прямі виплати на заробітну плату, сировину, орендну плату тощо - це фактичні грошові видатки на придбання раніше неіснуючих ресурсів.

Бухгалтерський прибуток –це загальна виручка за відрахуванням явних витрат; - це виторг фірми за вирахуванням явних, зовнішніх витрат виробництва.

Валова продукція – показник у грошовому виразі, що характеризує загальний обсяг продукції, виготовлений фірмою. Валова продукція охоплює як кінцеву, так і проміжну, незакінчену продукцію, включаючи комплектуючі вироби, напівфабрикати, а також продукцію, виробництво якої тільки розпочато.

Валовий дохід – виражений в грошових одиницях сумарний річний дохід фірми, отриманий в результаті виробництва та реалізації продукції (послуг). До валового доходу фірми прийнято відносити виторг, грошові надходження від продажу товарів (послуг), виконання робіт, від продажу майна та інших цінностей, відсотки, отримані за рахунок надання коштів у кредит, а також інші грошові та матеріальні надходження.

Валові витрати – загальні витрати виробництва, тобто це витрати на виробництво та реалізацію певної продукції.

Виробнича функція – залежність кількості продукту, яку може виробити фірма від обсягів витрат ресурсів.

Виробництво – це процес використання праці й капіталу разом з природними ресурсами і матеріалами задля створення необхідних продуктів та надання послуг.

Витрати упущених можливостей - це та сума грошей, яку можна отримати при найвигіднішому з усіх можливих альтернативних способів використання наявних ресурсів

Гранична норма технологічного заміщення – це величина, на яку можна зменшити обсяг одного ресурсу за рахунок використання додаткової одиниці іншого ресурсу за незмінного обсягу випуску.

Граничний продукт ресурсу – це додатковий продукт (або додатковий приріст виробництва), отриманий у результаті приросту обсягу одного із ресурсів на додаткову одиницю (нескінченно малу величину), за умови, що обсяги всіх інших ресурсів (а тому й затрати на них) залишились незмінними.

Довгостроковий період – період, достатній для зміни всіх ресурсів, економічний зміст якого полягає у здатності фірми здійснити зміни в усіх ресурсах, які вона використовує.

Доход, або виторг – певна сума грошей від продажу певної кількості товару на ринку за певною ціною.

Економічний прибуток - це загальна виручка за відрахуванням усіх витрат (явних і неявних, включаючи в останні й нормальний прибуток).

Загальний (валовий) дохід –це загальна грошова сума від реалізації всієї кількості продукції.

Загальний продукт –це загальна кількість виробленого продукту у натуральному вираженні, що зростає із збільшенням використання змінного фактора.

Закон спадної віддачі – закон, відповідно до якого граничний продукт фактора виробництва зі зміню. Будь-якого іншого змінного фактора, що впливає на обсяг виробництва, буде зменшуватися із зростанням залучення цього фактора.

Зовнішні (явні, фактичні) витрати – набувають форми грошових платежів постачальникам факторів виробництва і проміжних виробів.

Значення виробничої функції - це найбільша кількість продукту, яку може виробити фірма при даних обсягах споживання ресурсів

Зростаючий ефект масштабу має місце, якщо обсяг випуску зростає більшою мірою, ніж обсяг ресурсів.

Ізокванта – це лінія, кожна точка якої відображає такі комбінації ресурсів (праці, капіталу), які дають змогу отримати однаковий обсяг виробництва продукції.

Ізокліналь – лінія зростання, для якої гранична норма технологічного заміщення за будь-якого обсягу випуску, постійна.

Ізокоста – це лінія, кожна точка якої відображає однакову суму витрат за різних поєднань двох ресурсів (наприклад, праці і капіталу).

Карта ізоквант – це набір ізоквант, кожна з яких показує максимально можливий обсяг випуску за різних комбінацій ресурсів.

Короткостроковий період – період, строком до одного року; період, протягом якого виробники товарів можуть змінити лише частину ресурсів, а інша частина залишається постійною; це період, протягом якого виробничі потужності не змінюються; це період фіксованих потужностей, протягом якого фірма не може змінити жодного із своїх виробничих факторів, але може змінити інтенсивність їх використання.

Мотивація – це процес спонукання учасників виробництва для досягнення особистої мети та цілей фірми. Вона необхідна для продуктивного виконання прийнятих рішень та запланованих робіт.

Первинні фактори виробництва – фактори, що використовуються в процесі виробництва товарів і послуг (земля, праця, капітал, підприємницькі здібності).

Постійний ефект масштабу має місце, якщо обсяг ресурсів зростає такою самою мірою, якою зростає обсяг випуску.

Праця – кваліфіковані і некваліфіковані робітники, менеджери; в іншій інтерпретації – це потенціал фізичної і розумової енергії людей, яка використовується в процесі виробництва, набуті знання і трудові навички.

Середній дохід – це гроші за продану одиницю продукції, тобто характеризує рівень доходності проданої одиниці продукції і дорівнює ціні.

Середній продукт – це загальний продукт у розрахунку на одиницю змінного ресурсу, що використовується у виробництві.

Спадний ефект масштабу має місце, якщо обсяг ресурсів зростає більшою мірою, ніж обсяг випуску.

Теорема Векселя – Джонсона визначає коефіцієнт еластичності обсягу випуску залежно від масштабу виробництва як суму коефіцієнтів еластичності обсягу випуску залежно від обсягу кожного із ресурсів.

Фактори виробництва – блага, які повинна придбати фірма для забезпечення випуску інших благ – готової продукції.

Фірма – самостійний суб'єкт господарювання, що має право юридичної особи і здійснює виробничу, науково-дослідницьку та комерційну діяльність з метою отримання прибутку та задоволення запитів споживачів.

ЗМ 4. Теорія ринкових структур. Ринки факторів виробництва

Опорні поняття та категорії.

Аналіз беззбитковості – аналіз можливих результатів на базі математичної моделі, представлений у формі графіка, за допомогою якого можна визначити рівень доходів та витрат при різних рівнях ділової активності залежно від обсягу виробництва та реалізації.

Відновлювані природні ресурси—ресурси, які у міру їх використання здатні самовідновлюватись або ж відновлюватися за допомогою економічної діяльності.

Випадок закриття фірми – ситуація, коли фірма зупиняє виробництва у наслідок обставин, які призводять до виникнення збитків, не компенсованих за будь-якого можливого обсягу виробництва та за реальної ринкової ціни продукції фірми.

Війна цін – повторюване довгострокове зниження фірмами цін на свою продукцію, завдяки якому вони розраховують збільшити обсяги реалізації та свої доходи, Війна цін не завжди приносить фірмам економічну вигоду, проте є ефективною формою конкурентної боротьби, засобом усунення конкурентів.

Гранична виручка – це зміна загальної виручки при збільшенні обсягу продукції на одиницю.

Диференціація продукції – ситуація, за якої споживачі розглядають аналогічну продукцію конкуруючих виробників як одну типову, проте все ж не повністю взаємозамінну.

Диференціація цін – встановлення різних ринкових цін на одну й ту ж саму продукцію залежно від рівня витрат, місця реалізації, якості продукції тощо.

Досконала конкуренція – форма організації ринку, при якій абсолютно відсутні всі види боротьби як між продавцями, так і між покупцями.

Дуополія – ринкова структура, за якої два продавці є єдиними виробниками стандартизованої продукції при великій кількості покупців.

Дуопсонія – ринкова структура, за якої на ринку існують багато продавців і тільки два незалежних покупці одно типової продукції.

Економічна рента – перевищення ціни за використання ресурсу над трансфертним доходом.

Еластичність попиту на виробничі ресурси – відсоткова зміна обсягу попиту на ресурс, спричинена одновідсотковою зміною ціни даного ресурсу.

Загальна виручка – це сума грошей, що отримує фірма внаслідок продажу певного обсягу продукції.

Земельна рента – це форма доходу землевласника і водночас форма витрат для орендаря за використання землі та інших природних ресурсів, пропозиція яких строго обмежена.

Ізопрофіта – сукупність точок різних комбінацій обсягів випуску та витрат факторів, що забезпечують однаковий прибуток.

Картель – форма об'єднання виробників, угода групи близьких за профілем підприємств про обсяги виробництва та реалізації, ціни, ринки збуту.

Конкурент – особа, група осіб чи фірма, що ведуть суперництво в досягненні аналогічної мети в намаганні володіти тими ж самими ресурсами, займати лідируючий стан на ринку.

Конкуренція – боротьба між виробниками (продавцями) продукції за ринки збуту продукції з метою отримання більш високих доходів, прибутку та інших вигод.

„Ламана” крива попиту – крива попиту, що відображає тенденцію поведінки фірми-олігополіста на ринку факторів виробництва в якості їхнього споживача, що не бере участі в таємній змові.

Лідерство за цінами – встановлення ціни на товар, що виготовляється та реалізується декількома виробниками в умовах олігополії. Якщо лідируюча фірма змінює ціну, встановлює нову, тоді інші фірми здійснять таку саму тактику.

Максимізація поточного прибутку – стратегія фірми, яка полягає у виборі кількості виготовленої та реалізованої продукції, встановлення ціни пропозиції, які забезпечують отримання найбільшого поточного прибутку.

Мінімальна ціна – найнижчий рівень ціни, що може бути встановлений з урахуванням найменших витрат виробництва (тобто не нижче від собівартості продукції).

Мінімальний прибуток – найменше значення прибутку, необхідне для того, щоб фірма залишилася на ринку та продовжувала своє функціонування.

Монополістична конкуренція – ринкова структура, де існує багато фірм, кожна з яких має частку монопольної влади за допомогою диференціації продукції, не вступаючи в таємний зговір між собою.

Монополія – домінуюче становище суб'єкта господарювання, що дає йому можливість самостійно обмежувати конкуренцію на ринку певного товару.

Монопольна ціна – ціна, що приводить до обмеження конкуренції і порушення прав споживачів.

Монопольна влада – здатність фірм призначати ціну вищу, ніж граничні витрати, та отримувати додатковий прибуток.

Моносонична влада означає спроможність покупця впливати на ціну товару.

Моносонія – монополія покупця, ситуація на ринку товарів та послуг, коли є тільки один покупець і багато продавців. У широкому розумінні слова термін „моносонія” відносять до всіх ринків, де визначний вплив на формування ціни здійснюють покупці (споживачі) товарів і послуг.

Моносонія на ринку праці – це ситуація, коли певна фірма є єдиним наймачем робочої сили в межах окремої території.

Нецінова конкуренція – методи конкурентної боротьби (за винятком цінових), підґрунтям яких є використання технічних переваг, надійності, дизайну та інших характеристик продукції, різних послуг для споживача, надання йому позики для придбання необхідної продукції.

Невідновлювані ресурси – ресурси, які з часом не збільшуються, а зменшуються, і за повної вичерпаності відновити їх у процесі економічної діяльності неможливо.

Номінальна процентна ставка – ставка процента, оголошена банками з урахуванням темпів інфляції.

Олігополія – структура ринку, де панує декілька фірм, які виготовляють ідентичну, стандартизовану або диференційовану продукцію.

Олігосонія на ринку праці – ситуація, коли кілька великих фірм наймають більшу частину певного виду праці в межах окремої території.

Оптимізація – визначення значень економічних показників, за яких досягається оптимум, тобто оптимальний, найкращий стан системи.

Парадокс Бертрана – ситуація рівноваги в моделі дуополії Бертрана за умови однорідності продукції, коли в умовах рівноваги ціна буде дорівнювати граничним витратам.

Позичковий відсоток – ціна, що сплачує власникам капіталу за використання позикових засобів протягом певного періоду.

Поліполія – ринкова структура, в якій існує обмежена кількість великих продавців, достатня для підтримки умов конкуренції.

Попит на фактори виробництва – потреба фірм у виробничому ресурсі при даній ціні.

Потенційна конкуренція – можливість вступу на ринок нових фірм галузі, як здатна збільшити рівень конкуренції між підприємствами цієї галузі.

Прибуток – різниця між надходженням від реалізації певного обсягу продукції та загальними витратами на її виробництво.

Проценти – доход, який сплачується (нараховується) позичальником на користь кредитора у вигляді плати за використання залучених на визначений термін коштів або майна.

Реальна процентна ставка—це номінальна ставка процента без врахування очікуваного темпу інфляції, її обчислюють за рівняння Фішера.

Ринки факторів виробництва – ринки на яких внаслідок взаємодії попиту і пропозиції формується ціна на працю, капітал і природні ресурси у вигляді заробітної плати, відсотка, доходу, ренти.

Ринок олігополії – ринок, на якому невелика кількість продавців, достатньо чутливих до політики ціноутворення та маркетингових стратегій один одного, реалізують продукцію великій кількості покупців.

Ринок чистої (досконалої) конкуренції – сукупність продавців і покупців, які здійснюють угоди щодо придбання одно типової продукції в ситуації, коли жоден окремий споживач або продавець не може вплинути на рівень поточних цін.

Ринкова структура – це основні характерні риси ринку, до яких відносяться кількість і розміри фірми, кількість покупців, характер продукції (однорідність), легкість входу до ринку і виходу з нього, доступність інформації, тобто сукупність властивостей ринку.

Рівновага (оптимум) виробника – це такий його стан, при якому він не бажає змінювати співвідношення факторів виробництва (праці і капіталу), що задіяні у виробничому процесі.

Рівновага Неша – це набір таких стратегій, коли кожен економічний суб'єкт обирає найкращий для себе варіант дій, виходячи з того, що інші учасники дотримуються певної стратегії.

Середня виручка – це сума загальної виручки на одну одиницю реалізованої продукції.

Теорія ігор – теорія, що досліджує поведінку в можливих ситуаціях, які пов'язані з прийняттям рішень та розробкою стратегії конкурентної поведінки, на основі математичних методів.

Точка безбитковості – рівень виробництва, за якого величина витрат дорівнює витратам виробництва.

Точка збитковості – рівень ділової активності, за якого валовий дохід не покриває змінних витрат виробництва.

Трансфертний дохід – дохід, який дає змогу утримувати будь-який ресурс у певній сфері діяльності.

Ціна безбитковості – ціна товару, за якої фірма має можливість лише покрити свої витрати виробництва, тобто це ціна, що дорівнює витратам виробництва.

Цінова дискримінація – практика встановлення різних цін на один і той же товар за умови, що різниці в цінах не пов'язані з витратами.

ЗМ 5. Рівновага та ефективність ринкової системи

Опорні поняття та категорії.

Друга теорема добробуту – будь-який оптимальний за Парето стан розміщення є одночасно ринковою рівновагою.

Загальна ринкова рівновага – такий стан економіки, за якого, на відміну від часткової ринкової рівноваги, всі ринки одночасно перебувають у стані рівноваги.

Змішані блага – це блага, які виявляють неповну неконкурентність у споживанні та певний ступень виключення зі споживання.

Зовнішні ефекти (екстерналії)—побічні наслідки економічної діяльності, які не регулюються ринком і впливають на інтереси третіх осіб як у сфері виробництва, такі в сфері споживання; фактори, які не враховуються при визначенні ВВП, але здійснюють вплив на благополуччя людей.

Крива трансформації виробничих можливостей – відображає максимальний обсяг благ, які можуть одночасно виготовлятися за наявних ресурсів ще у випадку застосування найкращих технологій, якщо припустити, що використовуються всі ресурси фірми.

Коробка Еджворта – це графічна побудова, яка дає змогу проаналізувати оптимальність розміщення двох обмежених за обсягом благ (ресурсів) між двома індивідами (фірмами).

Контрактна крива – це геометричне місце оптимальних за Парето станів розміщення у продуктивній коробці Еджворта.

Недосконалі суспільні блага – блага, які можна розділити серед людей таким чином, що інші від цього не відчують ніякої вигоди та не понесуть ніяких витрат.

Неспроможність ринку – це відсутність можливості самостійно (без втручання держави) вирішувати нагальні проблеми змішаної економіки.

Перша теорема добробуту наголошує : усі стани ринкової рівноваги є оптимальними за Парето.

Суспільні блага – блага, користь від використання яких не розділимо розподілена по всьому суспільству в однаковій мірі незалежно від того, хочуть чи ні окремі його представники купувати це благо.

Суспільний аналіз „витрати- вигоди” має за мету з’ясувати, чи є сукупність благ, пропонована урядом, такою, що виправдовує ті витрати, які має здійснити суспільство на реалізацію їх надання.

Теорема Коуза : досягнення ефективного з погляду суспільства обсягу блага, що створює зовнішній ефект, не залежить від того, кому з суб’єктів належить право власності.

Теорія суспільного вибору – теорія, що ґрунтується на аналізі процесів прийняття колективних рішень, дослідженнях взаємозв’язку між пріоритетами громадян та прийняттям державних рішень

Функція суспільного добробуту – функція, що узагальнює індивідуальні функції корисності з врахуванням уподобань індивідів.

Чисті суспільні блага – блага, які споживаються колективно всіма людьми незалежно від того, платять вони за нього чи ні.

Часткова рівновага – встановлення рівноважних цін та рівноважних обсягів виробництва на багатьох специфічних ринках, які є складовими загальної ринкової системи.

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

Методичні вказівки до організації самостійної роботи, практичних занять та виконання контрольних робіт з дисципліни «Мікроекономіка» (для студентів 2 курсу денної і 3 курсу заочної форм навчання напрямів підготовки: 6.030504 «Економіка підприємства» та 6.030509 «Облік і аудит»).

Укладач : Світлана Борисівна Тимофієва

Редактор : М.З.Аляб'єв

Верстка: І.В. Волосожарова

План 2009, поз. 414 М

Підп. до друку 20.02.2009	Формат 60 x84/1/16	Папір офісний
---------------------------	--------------------	---------------

Друк на ризографі	Умовн.-друк. арк. 4,9	Обл.-вид.арк. 5,4
-------------------	-----------------------	-------------------

Замовл. №	Тираж 50 прим.
-----------	----------------

61002, Харків, вул. Революції, 12

Сектор оперативної поліграфії ЦНІТ ХНАМГ
61002, Харків, вул.. Революції, 12